

Výběr rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva pro justiční praxi

3/2022 ročník XXVIII

Výběr rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva pro justiční praxi

Výběr rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva pro justiční praxi je připravován v kolektivu soudců Nejvyššího soudu, vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva a pracovníků z oddělení analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu a má za cíl zvýšit povědomí odborné právní veřejnosti o aktuálních a konečných rozhodnutích Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku. Ve snaze o maximální informovanost jsou skutkový stav a řízení u vnitrostátních soudů shrnuty stručně tak, aby měl čtenář dobrý přehled o základních důvodech stížnosti. Důraz je kladen na pečlivý výběr nejpodstatnějších částí odůvodnění rozhodnutí, které jsou předloženy. Autorské komentáře, zpracované většinou soudci Nejvyššího soudu, vystihují přínos daného rozhodnutí pro české právní prostředí, odkazy na články Úmluvy a příslušná dotčená ustanovení národního práva spolu s uvedením klíčových slov zvyšují odbornou hodnotu periodika.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Členové: JUDr. Ivo Kouřil, Mgr. Aleš Pavel, JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.D.,
JUDr. Vít A. Schorm, JUDr. Pavel Simon, JUDr. Milada Šámalová,
Mgr. et Mgr. Katarína Šipulová, M. St. (Oxon), Ph.D. (MUNI),
JUDr. Petr Škvain, JUDr. Robert Waltr
Adresa redakce: Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník XXVIII, číslo 3/2022
ISSN 1214-3839, MK ČR E 1200

Vzor citace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva:

- rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 7. 2013, Kummer proti České republice, č. 32133/11
- rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 15. 12. 2011, Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království, č. 26766/05 a 22228/06, bod 118

OBSAH

Rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva o stížnostech č. 28492/15 a 49975/15 ve věci Khasanov a Rakhmanov proti Rusku	s. 4
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti č. 77419/16 ve věci Biancardi proti Itálii	s. 19
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti č. 53471/17 ve věci E. M. proti Norsku (pouze komentář)	s. 26
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti č. 63703/19 ve věci Mucha proti Slovensku	s. 28
Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva o stížnosti č. 1631/16 ve věci Łysak proti Polsku	s. 36

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
VELKÝ SENÁT
29. 4. 2022
VĚC KHASANOV A RAKHMANOV PROTI RUSKU
(rozsudek ve věci Khasanov a Rakhmanov proti Rusku,
stížnosti č. 28492/15 a 49975/15)

K přípustnosti vydání osoby s ohledem na změnu obecné situace v cílové zemi

Dotčený článek Úmluvy:
čl. 3

Odkazy na českou právní úpravu:
čl. 7 odst. 2 Listiny základních práv a svobod
§ 91 odst. 1 písm. o), p) zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

Klíčová slova:
důkazní břemeno – národnostní menšina – **vydání – zákaz mučení a jiného nelidského či ponižujícího zacházení** – zranitelné osoby

Autorský komentář:

Předkládané rozhodnutí velkého senátu se věnuje otázce přípustnosti vydání osoby do dožadujícího státu. V návaznosti na předcházející judikaturu Soudu v dané oblasti zdůrazňuje nutnost náležitého posouzení rizik plynoucích pro vydávanou osobu z obecné situace v cílové zemi a jejích osobních okolností dožadujícím státem tak, aby rozhodnutím o jejím vydání nedošlo k porušení čl. 3 Úmluvy. Důkazní břemeno stran reálnosti rizik špatného zacházení v cílové zemi leží primárně na osobě, o jejímž vydání se rozhoduje. Z odpovědnosti zavazující smluvní státy podle čl. 2 a 3 Úmluvy však v případě obecně známých rizik vyvstává povinnost státu rozhodujícího o vydání opatřit si informace rozhodné pro posouzení přípustnosti vydání z vlastního podnětu. Závěr o přípustnosti či naopak nepřípustnosti vydání osoby do dožadujícího státu musí dožadovaný stát učinit s přihlédnutím k aktuálním zjištěním, neboť musí reagovat na případné pozitivní či negativní změny nastalé v cílové zemi. Není proto vyloučeno, aby dožadovaný stát, v rozporu se dřívějšími rozhodnutími svých soudů, rozhodl o přípustnosti vydání osoby s poukazem na změnu situace v cílové zemi, jako se stalo v případě předkládaném.

Soud posuzující důvodnost stížnosti namítající porušení čl. 3 Úmluvy při svém rozhodování, pokud stěžovatel nebyl dosud deportován, zohledňuje i informace, které vyplynuly po přijetí rozhodnutí vnitrostátními soudy (ex nunc). Primárním účelem zásady ex nunc je, aby sloužila jako pojistka v případech, kdy uplynula dlouhá doba mezi přijetím vnitrostátního rozhodnutí a okamžikem posouzení stížnosti podle čl. 3 Úmluvy Soudem, během níž v důsledku toho mohlo dojít k vývoji situace v dožadujícím státu, ať již jejím zhoršením či zlepšením.

SKUTKOVÝ STAV

Oba stěžovatelé jsou kyrgyzskými státními příslušníky uzbeckého etnického původu. Podle mezinárodních zpráv v červnu 2010 proběhly na jihu země nepokoje, jejichž následkem bylo více než 400 mrtvých, 2 000 zraněných, tisíce těch, kteří museli opustit své domovy, a velké škody na majetku. Oblast je domovem velké části uzbecké populace – ve zdejších velkých městech tvoří pětinu až polovinu obyvatelstva. K etnickým nepokojům došlo v návaznosti na politickou nestabilitu po sesazení prezidenta Kurmanbeka Bakijeva a trvajícím sociální a politické napětí vytvořené postsovětským teritoriálním a etnickým rozdělením Kyrgyzstánu a sousedního Uzbekistánu.

A. První stěžovatel

Pan Khasanov (dále jen „první stěžovatel“) přijel do Ruska v červenci 2010. Jeho trestní stíhání bylo zahájeno v září 2010, a to pro zpronevěru s přitěžujícími okolnostmi. Podle obvinění jako jednatel soukromé společnosti převzal přibližně 18 500 EUR od čtyř dalších společností a použil je pro vlastní potřebu. Stěžovatel byl obviněn v nepřítomnosti a byl na něj vydán mezinárodní zatykač, který byl zprvu realizován, nyní je však na svobodě.

Kyrgyzské státní zastupitelství si vyžádalo vydání stěžovatele a připojilo záruky 1. proti mučení, krutému, nelidskému a ponižujícímu zacházení nebo trestání, 2. proti stíhání z politických či diskriminačních důvodů a 3. o právu na obhajobu a přístupu k obhájci. Následně doplnilo také možnost návštěvy ruského diplomatického personálu v místě jeho zadržení. Zástupce generálního prokurátora Ruské federace vydání schválil a zároveň požádal ministerstvo zahraničí o spolupráci při kontrolách poskytnutých záruk.

První stěžovatel rozhodnutí o vydání napadl s tím, že je příslušníkem zranitelné menšiny a hrozilo by mu riziko pronásledování a špatného zacházení. Krajský soud dal stěžovateli za pravdu a shledal možnost porušení čl. 3 v případě jeho vydání. Pochyboval, zda jsou poskytnuté záruky dostatečné pro zmírnění rizika, neboť je situace v Kyrgyzstánu podle něj stále komplexní. Státní zástupce se proti rozhodnutí odvolal, avšak Nejvyšší soud napadené rozhodnutí potvrdil. Státní zastupitelství podalo žádost o přezkum, které Prezidium Nejvyššího soudu vyhovělo, zrušilo všechny předcházející rozsudky a věc vrátilo k novému projednání. Ve svém rozhodnutí upozornilo, že se soudy doposud soustředily pouze na obecnou situaci v Kyrgyzstánu bez individuálního posouzení rizik, kterým by stěžovatel čelil. Při novém posouzení krajský soud stížnost prvního stěžovatele zamítl s odkazem na judikaturu Soudu, podle níž usoudil, že obecná situace v dané zemi neopodstatňuje vyloučení všech vydávání. Poukázal dále na poskytnuté záruky, možnost diplomatických návštěv, majetkovou povahu spáchaného trestného činu, zamítnutí stěžovatelovy žádosti o azyl a pokrok, který Kyrgyzstán učinil ve vztahu k lidským právům. Rozhodnutí bylo potvrzeno Nejvyšším soudem.

V mezidobí první stěžovatel požádal o status uprchlíka s odkazem na riziko pronásledování v Kyrgyzstánu pro jeho etnický původ. Jeho žádost byla zamítnuta s odůvodněním, že 1. stěžovatel ani jeho příbuzní žijící v Kyrgyzstánu netvrdili, že byli obětmi špatného zacházení, 2. prohlásil, že nebyl členem politických ani náboženských organizací, 3. zrušil svůj trvalý pobyt v Kyrgyzstánu pět měsíců po svém příjezdu do Ruska, 4. první výslech v jeho trestní věci proběhl už v květnu 2010, což zatajil při migračních rozhovorech, 5. jeho popis událostí v červnu 2010 je pouze obecný bez podrobností týkajících se jeho účasti na nich a 6. při svém prvním migračním interview v Rusku výslovně uvedl, že zde nebude žádat o azyl. Uvedené rozhodnutí bylo potvrzeno také nadřízenými orgány.

B. Druhý stěžovatel

Pan Rakhmanov (dále jen „druhý stěžovatel“) dorazil do Ruska v lednu 2011. Jeho trestní stíhání bylo zahájeno v nepřítomnosti v červenci 2011 pro násilné činy v souvislosti s událostmi v červnu 2010. Konkrétně se mělo jednat o nelegální nákup a nošení zbraní a výbušnin spáchaný v rámci organizované zločinecké skupiny, účast na násilných masových nepokojích, jejichž součástí bylo zhářství, ničení majetku a použití střelných zbraní a výbušných zařízení, vražda jednotlivců způsobením veřejného ohrožení se zvláštní krutostí na základě etnické nenávisti spáchané v rámci organizované zločinecké skupiny, ozbrojená násilná loupež s přitěžujícími okolnostmi spáchaná v rámci organizované zločinecké skupiny a ničení majetku a způsobení vysoké škody zhářstvím nebo jiným veřejným ohrožením. Podle znění obvinění byly činy stěžovatele etnicky motivovány a směřovaly proti osobám kyrgyzského původu. Na stěžovatele byl vydán mezinárodní zatykač, který byl zprvu realizován, nyní je však na svobodě.

Kyrgyzské státní zastupitelství si vyžádalo vydání stěžovatele, přičemž přislíbilo stejné záruky jako v případě prvního stěžovatele. Zástupce generálního prokurátora Ruské federace vydání schválil. Druhý stěžovatel jeho rozhodnutí napadl u soudu s tím, že je příslušníkem zranitelné etnické skupiny a v rukách kyrgyzských úřadů by čelil skutečnému riziku špatného zacházení. Krajský soud jeho stížnost zamítl s tím, že nebyla dostatečně podložena osobními okolnostmi. Vzal přitom v úvahu záruky poskytnuté kyrgyzskými úřady. Poukázal dále na skutečnost, že žádost stěžovatele o azyl byla zamítnuta. Když přijel do Ruska, bylo to za zaměstnáním, a nikoli za účelem žádosti o azyl. Tvrzení stěžovatele o pronásledování v Kyrgyzstánu, falzifikaci důkazů atd. nebyla stěžovatelem nijak důkazně podložena. Dále stěžovatel u soudu uvedl, že se v Kyrgyzstánu neúčastnil žádných politických ani občanských aktivit. Jeho trestní stíhání je proto podle krajského soudu z důvodu nebezpečnosti jeho jednání pro společnost a nikoli na základě diskriminace či etnických důvodů. Také odvolání druhého stěžovatele proti tomuto rozhodnutí bylo Nejvyšším soudem zamítnuto.

V mezidobí druhý stěžovatel požádal o status uprchlíka s odkazem na riziko pronásledování v Kyrgyzstánu pro jeho etnický původ. Jeho žádost byla zamítnuta s odůvodněním, že 1. opakovaně cestoval do a z Kyrgyzstánu po červnu 2010 a pořídil si zde i nový cestovní pas několik měsíců po příjezdu do Ruska, 2. všech devět členů jeho blízké rodiny stále bydlí v jejich rodné vesnici, jsou na něm finančně závislí a nikdy netvrdili, že jsou pronásledováni, a 3. nikdy v Kyrgyzstánu nebyl členem žádných politických, občanských ani náboženských organizací. Úřady proto usoudily, že přijel do Ruska z ekonomických důvodů a aby se vyhnul trestnímu stíhání. Rozhodnutí bylo následně potvrzeno nadřízeným orgánem i soudy.

PŘEDCHÁZEJÍCÍ ŘÍZENÍ

Projednávaný případ vzešel ze dvou samostatných stížností, jež byly přiděleny senátu třetí sekce. Podle pravidla 39 Soud žalovanému státu uložil, že do jeho rozhodnutí nesmějí být stěžovatelé vydáni ani jinak nedobrovolně přemístěni z Ruska do Kyrgyzstánu nebo jiné země. Senát obě stížnosti spojil, jednomyslně je prohlásil za přijatelné a rozhodl pěti hlasy proti dvěma, že v případě vydání stěžovatelů do Kyrgyzstánu nedojde k porušení čl. 3 Úmluvy. Dva ze soudců připojili k rozsudku odlišná stanoviska. Stěžovatelé požádali o postoupení případu velkému senátu, čemuž vyhověl.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

72. Stěžovatelé namítli, že by v případě jejich vydání do Kyrgyzstánu byli vystaveni reálnému riziku zacházení, které je v rozporu s čl. 3 Úmluvy, a to z důvodu jejich příslušnosti k uzbecké etnické menšině. Článek 3 Úmluvy zní:

„Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.“

73. Vláda jejich námitku rozporovala.

A. Rozsudek senátu

74. Ve vztahu k námitkám stěžovatelů byl senát toho mínění, že se v zásadě musí řídit obecnými východisky, jež jsou součástí ustálené judikatury Soudu (viz body 77.–81. a 99.–101. rozsudku senátu), a soustředil se proto na použití těchto principů a posouzení skutkových okolností.

75. Uznal, že za jistých okolností může skutečnost, že osoba patří k určité znevýhodněné skupině, představovat skutečné riziko podle čl. 3 Úmluvy. Vzal v potaz, že Soud v rozsudcích vydaných v letech 2012 a 2015 judikoval, že etničtí Uzbeki, kteří byli v Kyrgyzstánu obviněni z trestných činů v souvislosti s událostmi v roce 2010, představovali takovou zranitelnou skupinu. Senát však zdůraznil, že obecná situace v Kyrgyzstánu nikdy nebyla považována za dosahující takové míry, aby představovala skutečné riziko špatného zacházení obecně pro všechny jednotlivce, a že předchozí rozsudky byly založeny na mezinárodních zprávách zpracovaných v důsledku událostí v roce 2010. Poté, co senát prozkoumal období let 2015 až 2019, shledal, že dostupné mezinárodní zprávy již nepodporují závěr, že etničtí Uzbeki představují zranitelnou skupinu, která čelí konkrétnímu a cílenému riziku špatného zacházení (viz body 84.–88. rozsudku senátu).

76. Po přijetí uvedeného závěru senát přistoupil k hodnocení, zda případ stěžovatelů vykazoval přítomnost reálného individuálního rizika. Shledal, že vnitrostátní úřady se s relevantními námitkami vhodným způsobem vypořádaly, a uzavřel, že stěžovatelé nebyli schopni prokázat existenci takových rizik (viz body 93.–96. rozsudku senátu). Přestože výslovně uvedl, že uvedené by postačovalo pro závěr, že ruské úřady vyhověly svým závazkům k Úmluvě, senát nicméně považoval za vhodné posoudit také záruky poskytnuté kyrgyzskými úřady a stávající rusko-kyrgyzský společný dozorčí postup pro návštěvy ruského diplomatického personálu u osob, které byly vydány do Kyrgyzstánu, a shledal je způsobilými zmírnit jakékoli potenciální riziko špatného zacházení (viz body 97.–108. rozsudku senátu).

77. Ve světle výše uvedeného se senát usnesl silou pěti hlasů proti dvěma, že v případě vydání stěžovatelů do Kyrgyzstánu nenastane porušení článku 3 Úmluvy.

B. Podání stran k velkému senátu

1. Stěžovatelé

78. Stěžovatelé ve svých podáních před velkým senátem tvrdili, že jejich vydání do Kyrgyzstánu by představovalo porušení čl. 3 Úmluvy.

79. S odkazem na mezinárodní podklady a závěry příslušných dohlížecích orgánů stěžovatelé namítli, že z mezinárodních zpráv od roku 2011 do současnosti vyplývá, že v období

od mezinárodních střetů v letech 2011 a 2012 dochází k trvalému a závažnému porušování lidských práv – neustálé mučení a špatné zacházení, svévolné vazby, neúměrné cílení na Uzbeky v trestních stíháních s následným trvajícím mučením při trestních vyšetřováních a selhání kyrgyzských úřadů provést účinné vyšetřování zmíněných událostí v období mezi lety 2013 a 2016 a jejich selhání při zjednání spravedlnosti pro oběti, dále beztrestnost pachatelů, potenciálně endemická etnická zaujatost, nejistota a strach v uzbecké komunitě a nedostatek řádného procesu v letech 2017 až 2020. Současná situace etnických Uzbeků v Kyrgyzstánu byla popsána jako neustálé napětí, politická marginalizace, absence skutečné rovnosti, nepoměr v trestních stíháních pro radikální trestné činy, stereotypizace, cílení a etnické profilování.

80. V rozporu se stanoviskem senátu a tím, co uvedla vláda, stěžovatelé trvali na tom, že nebyli stíháni pro jednání „běžné kriminální povahy“, ale že jejich stíhání bylo etnicky motivováno a mělo souvislost s událostmi v červnu 2010. Dále uvedli, že přestože příslušné námitky vznesli před ruskými úřady, tyto byly zamítnuty bez dostatečného odůvodnění.

81. První stěžovatel namítl, že ačkoli se obvinění vztahovalo k událostem sahajícím až do roku 2008, trestní stíhání proti němu nebylo zahájeno až do roku 2010, neboť bylo ve skutečnosti strategií, jak ho přinutit platit úplatky a vydíráním ho připravit o majetek. Druhý stěžovatel uvedl, že etnickou složku obvinění proti němu nelze přehlédnout a že se obvinění přímo vztahovala k mezinárodním střetům a etnické zaujatosti v Kyrgyzstánu. Podle názoru stěžovatelů bylo jejich stíhání projevem libovůle a jejich obvinění bylo náhodné povahy.

82. S odkazem na rozsudky Soudu z období let 2012 až 2016 stěžovatelé zdůraznili, že riziko pro etnické Uzbeky stíhané v Kyrgyzstánu bylo již dávno uznáno Soudem a že bez ohledu na povahu jejich obvinění budou vystaveni týrání již na základě své etnicity. Dodali, že dostupné materiály ukázaly na endemickou zaujatost a svévoli v trestních řízeních, zvýšené riziko špatného zacházení, jemuž čelí etničtí Uzbeki, a nedostatek účinnosti fungujících národních preventivních mechanismů. Z toho důvodu by podle jejich hodnocení v případě jejich vydání do Kyrgyzstánu čelili vysokému riziku špatného zacházení na základě jejich etnicity.

83. Ve vztahu k zárukám poskytnutým kyrgyzskými úřady stěžovatelé trvali na tom, že jsou nezpůsobilé vytvořit řádnou ochranu proti mučení. Na podporu svého postoje poukázali na skutečnost, že záruky v jejich případech byly formulovány v obecných a standardizovaných pojmech postrádajících určitost, a pokud byly posouzeny v porovnání se systematickou diskriminací a špatným zacházením s Uzbeky v Kyrgyzstánu, nejevily se takové záruky jako spolehlivé. S odkazem na případ Khamrakulov proti Rusku (ze dne 16. 4. 2015, č. 68894/13, bod 69.) tvrdili, že dozorčí návštěvy ruského diplomatického personálu byly na uvážení kyrgyzských úřadů a neexistovaly žádné řádné procesní pojistky, které by zajistily jejich efektivitu.

2. Vláda

84. Ruská vláda ve svém podání před velkým senátem vyjádřila souhlas se závěry senátu a zdůraznila absenci rizik v případě vydání stěžovatelů a kvalitu a spolehlivost záruk poskytnutých kyrgyzskými úřady.

85. Co se týče zákazu mučení a jiného špatného zacházení s trestně stíhanými osobami, akcentovala, že situace se v Kyrgyzstánu v posledních deseti letech podstatně změnila. Podle jejího hodnocení Kyrgyzská republika projevila nepřetržitý závazek k dodržování lidských práv tím, že zavedla sérii právních reforem a spolupracovala s mezinárodními účastníky. Pokud jde o situaci etnických Uzbeků, vláda uvedla, že od roku 2010 se kyrgyzské úřady snažily problém řešit prostřednictvím pokračujícího vyšetřování a dohledových aktivit. Poukázala dále, že pokud mezinárodní zprávy hovořily o existujícím napětí, soustředily se na události z června 2010, účinnost reakcí úřadů na tyto události a dopady na uzbeckou komunitu, aniž by se věnovaly současnému stavu věcí, nebo své zprávy založily na informacích z doslechu namísto

ověřených faktů. Vláda argumentovala, že diskriminace vůči nekyrgyzské populaci nikdy nebyla přítomna v masivní a systematické míře a současné zájmy se nyní zaměřují především na otázky vztahující se k politické reprezentaci menšin.

86. Vláda nesouhlasila s tvrzením, že se obavy ze situace v Kyrgyzstánu v průběhu doby zhoršovaly a poznamenala, že přestože byl bohužel jev špatného zacházení široce rozšířený, samotná tato skutečnost nemůže zabránit vydávání. Argumentovala, že od smluvních států nemůže být rozumně očekáváno, aby ve vztahu k riziku špatného zacházení po vydání rozptýlily všechny pochybnosti, neboť by to vytvářelo nepřiměřené břímě, což nelze z obsahu judikatury Soudu dovodit.

87. Pokud jde o případ stěžovatelů, vláda předně uvedla, že obecná situace v Kyrgyzstánu nikdy nebyla ze strany Soudu považována za takovou, aby zabraňovala všem vydáním do této země, a ve světle pokroku zaznamenaného v mezinárodních zprávách nebyl žádný důvod se od tohoto stanoviska odvracet. Ve vztahu k oběma stěžovatelům vláda dodala, že nebyli schopni prokázat existenci osobních okolností, pro něž by jim hrozilo riziko špatného zacházení. Poukázala na skutečnost, že stěžovatelé poprvé požádali o status uprchlíka až po svém zatčení v kontextu s řízením o vydání, přičemž jejich jednání a výpovědi před vnitrostátními úřady byly rozporné. Ruské úřady řádně přezkoumaly tvrzení stěžovatelů a zjistily, že jsou rozporuplná a nepodložená.

88. Závěrem vláda trvala na tom, že záruky poskytnuté kyrgyzskými úřady, jenž zahrnovaly konkrétní způsoby zajištění práv stěžovatelů, představovaly spolehlivé závazky podle mezinárodního práva a neexistovaly žádné rozumné důvody pochybovat o tom, že by kyrgyzské úřady v souladu s těmito zárukami v praxi jednaly. Podle mínění vlády byla kvalita a spolehlivost těchto záruk dále prokázána fungováním dozorčího postupu zajišťujícího návštěvy ruského diplomatického personálu u vydaných osob.

3. Podání třetích stran

89. Mezinárodní výbor právníků (MVP) a Evropská rada pro uprchlíky a exulanty učinily společné podání třetí strany před velkým senátem. Věnovaly se v něm 1) rozsahu závazku nenavrácení, 2) použití diplomatických záruk a 3) právnímu rámci a praxi ve vztahu k vydávání z Ruska a k právům podezřelých v Kyrgyzstánu.

90. Třetí strany odkázaly na zásady zakotvené v judikatuře Soudu podle čl. 2 a 3 Úmluvy a zdůraznily absolutní povahu zákazu zacházení, jež je v rozporu s čl. 3 Úmluvy. Akcentovaly především důležitost důsledného a přísného přezkumu obhajitelných tvrzení a potřebu zhodnotit všechny dostupné důkazy, a to kontextuální i specifické pro případ, včetně informací získaných z vlastní iniciativy. Musí přitom brát v úvahu zranitelnou pozici žadatelů o azyl. Dodaly, že je věcí Soudu, aby se přesvědčil o tom, že vnitrostátní úřady provedly skutečné a účinné vyšetřování situace vydávané osoby a že jejich závěry byly přiměřeně a dostatečně podpořeny dostupným materiálem. Podle jejich názoru musely být jakékoli pochybnosti o existenci odůvodněného rizika zakázaného jednání rozptýleny a při posuzování musela být uplatňována zvýšená opatrnost.

91. Ve vztahu k použití záruk odkázaly třetí strany na kritická prohlášení Rady pro lidská práva OSN, Výboru proti mučení, zvláštního zpravodaje OSN pro mučení a Výboru pro lidská práva, v nichž všichni odrazovali od spoléhání na záruky, a to i když byly podpořeny dozorčími mechanismy, přičemž jejich zvážení jako relevantního faktoru povolili pouze s velkými výhradami. Pokud jde o východiska vyvinutá Soudem, třetí strany uvedly, že záruky by neměly být testovány pouze ve vztahu ke spolehlivým a individualizovaným informacím, ale měly by být také posouzeny ve světle kontextu, v němž byly poskytnuty. Podle jejich mínění musí být záruky podpořeny nezávislým dozorčím mechanismem s neomezeným a důvěrným přístupem

k převezené osobě, přičemž vnitrostátní úřady musí s tímto mechanismem v dobré víře spolupracovat.

92. Co se týče právního rámce a praxe stran vydávání z Ruska, intervenující uvedli, že ruské soudy zřídka využily své pravomoci k přezkumu rizik svévolného navrácení, často své rozhodnutí odložily do okamžiku rozhodnutí generálního prokurátora a ignorovaly výkladová stanoviska Nejvyššího soudu.

C. Posouzení Soudem

1. Obecná východiska v ustálené judikatuře Soudu

a) Zákaz vystavení cizinců, kteří čelí vydání, riziku špatného zacházení

93. Smluvní státy mají právo, vyplývající z ustáleného mezinárodního práva a omezené jejich smluvními závazky, včetně Úmluvy, kontrolovat vstup, pobyt a vyhoštění cizinců (viz např. rozsudek velkého senátu ze dne 23. 2. 2012, Hirsi Jamaa a další proti Itálii, č. 27765/09, bod 113.; rozsudek velkého senátu ze dne 18. 10. 2006, Üner proti Nizozemsku, č. 46410/99, bod 54.; rozsudek ze dne 28. 5. 1985, Abdulaziz, Cabales a Balkandali proti Spojenému království, č. 9214/80, 9473/81 a 9474/81, bod 67.; rozsudek ze dne 21. 10. 1997, Boujlifa proti Francii, č. 25404/94, bod 42.). Přemístěním cizince smluvním státem však může vzniknout konflikt s článkem 3, a v důsledku toho také odpovědnost tohoto státu podle Úmluvy, pokud budou prokázány dostatečné důvody pro závěr, že by příslušná osoba mohla v cílové zemi čelit skutečnému riziku vystavení zacházení, které je v rozporu s čl. 3. Za takových okolností článek 3 implikuje povinnost příslušnou osobu do této země nepřemísťovat (viz mezi mnoha dalšími rozsudek velkého senátu ze dne 28. 2. 2008, Saadi proti Itálii, č. 37201/06, body 124. a 125.).

94. V případě vydávání má smluvní stát povinnost spolupracovat v mezinárodních trestních věcech. Tato povinnost však podléhá stejnému závazku státu respektovat absolutní povahu zákazu podle čl. 3 Úmluvy. Jakékoli tvrzení o skutečném riziku, že v případě vydání do určité země bude osoba vystavena zacházení v rozporu s čl. 3, musí být tudíž podrobena stejné úrovni přezkumu bez ohledu na právní podklad pro její přemístění.

b) Rozsah posouzení: obecná situace a osobní okolnosti

95. Posouzení rizik se musí soustředit na předvídatelné důsledky přemístění stěžovatele do cílové země s ohledem na tamní obecnou situaci a jeho osobní okolnosti (viz např. rozsudek ze dne 11. 1. 2007, Salah Sheekh proti Nizozemsku, č. 1948/04, bod 136.; rozsudek ze dne 30. 10. 1991, Vilvarajah a další proti Spojenému království, č. 13163/87 a další, body 107. a 108.). Při vzetí v úvahu všech okolností případu musí být zvaženo, zda byly prokázány podstatné důvody pro závěr, že by osoba v případě jejího navrácení čelila skutečnému riziku vystavení zacházení, jež je v rozporu s čl. 3 Úmluvy. Pokud by byla existence takového rizika prokázána, přemístění stěžovatele by nutně znamenalo porušení článku 3 Úmluvy, bez ohledu na to, zda riziko plynulo z obecné situace násilí, osobní charakteristiky stěžovatele či kombinace obojího (viz rozsudek velkého senátu ze dne 23. 3. 2016, F. G. proti Švédsku, č. 43611/11, bod 116.).

96. Počátečním bodem posouzení by mělo být zhodnocení obecné situace v cílové zemi. V případech, v nichž je to relevantní, by pak v této souvislosti mělo být vzato v úvahu, zda v této zemi existuje obecná situace násilí (viz rozsudek ze dne 28. 6. 2011, Sufi a Elmi proti Spojenému království, č. 8319/07 a 11449/07, bod 216.). Obecná situace násilí však sama o sobě běžně nebude v případě vydání do předmětné země znamenat porušení čl. 3, pokud nebude intenzita násilí na takové úrovni, aby postačovala pro závěr, že jakékoli přemístění to této země by nutně představovalo porušení tohoto článku. Soud by ale takový přístup zvolil

pouze v těch nejkrajnějších případech, v nichž existuje skutečné riziko špatného zacházení výhradně na základě samotné skutečnosti, že bude osoba po návratu do předmětné země vystavena takovému násilí (viz Sufi a Elmi, cit. výše, bod 218; rozsudek ze dne 17. 7. 2008, NA. proti Spojenému království, č. 25904/07, bod 115.).

97. V případech, v nichž stěžovatel tvrdí, že je členem skupiny, jež je systematicky vystavována špatnému zacházení, vstupuje podle Soudu ochrana čl. 3 Úmluvy do hry, pokud stěžovatel prokáže, v případě nutnosti za pomoci dostupných zdrojů, že existují závažné důvody pro uvěření jeho tvrzení jednak ve vztahu k předmětnému jednání vůči skupině jako takové a jednak stran jeho členství v ní (viz F. G. proti Švédsku, cit. výše, bod 120.).

98. Posouzení takových tvrzení je odlišné od posuzování obecné situace násilí v určité zemi na jedné straně a posuzování osobních okolností na druhé.

99. Prvním krokem tohoto posouzení by mělo být zhodnocení, zda byla prokázána existence skupiny systematicky vystavované špatnému zacházení, které by spadalo pod část hodnocení rizika „obecné situace“. Stěžovatelé, kteří údajně patří ke zranitelné cílené skupině, by neměli popisovat obecnou situaci, ale existenci praxe nebo zvýšeného rizika špatného zacházení pro skupinu, jejímiž členy tvrdí, že jsou. Jako další krok by stěžovatelé měli prokázat své individuální členství v předmětné skupině, aniž by museli prokazovat jakékoli další osobní okolnosti či rozlišovací znaky (viz rozsudek velkého senátu ze dne 23. 8. 2016, J. K. a další proti Švédsku, č. 59166/12, body 103.-105.).

100. V případech, v nichž nelze prokázat navzdory možnému odůvodněnému strachu z pronásledování ve vztahu k určitým skutečnostem zvyšujícím toto riziko, že je skupina systematicky vystavována špatnému zacházení, mají stěžovatelé povinnost demonstrovat existenci dalších zvláštních rozlišovacích znaků, jež by je vystavily skutečnému riziku špatného zacházení. Pokud nebudou schopni takové osobní okolnosti prokázat, Soud bude nucen shledat, že nedošlo k porušení čl. 3 Úmluvy (viz např. rozsudek ze dne 25. 2. 2020, A.S.N. a další proti Nizozemsku, č. 68377/17 a 530/18 – ve vztahu k sikhům v Afghánistánu; rozsudek ze dne 19. 4. 2018, A.S. proti Francii, č. 46240/15 – ve vztahu k osobám spojenými s terorismem v Alžírsku; rozsudek ze dne 19. 12. 2017, A. Proti Švýcarsku, č. 60342/16 – ve vztahu ke křesťanům v Íránu).

101. V těch případech, kde byly zjištěny podstatné důvody pro závěr, že by osoba v případě vydání čelila skutečnému riziku vystavení zacházení rozporného s čl. 3, dále Soud zkoumal, zda byly záruky získané v předmětném případě dostatečné pro odstranění jakéhokoli skutečného rizika špatného zacházení [viz rozsudek ze dne 17. 1. 2012, Othman (Abu Qatada) proti Spojenému království, č. 8139/09, bod 192.]. Záruky však nejsou samy o sobě dostatečné pro zajištění přiměřené ochrany proti riziku špatného zacházení. Je proto povinností zkoumat, jestli záruky při svém praktickém využití poskytují dostatečnou garanci, že stěžovatel bude chráněn před rizikem špatného zacházení. Váha, která bude přičtena zárukám poskytnutým přebírajícím státem, záleží v každém jednotlivém případě na okolnostech převažujících v příslušné době (tamtéž, bod 187.).

c) Povaha posouzení Soudem

102. Úkolem Soudu v projednávané věci je zabránit tomu, aby byli stěžovatelé v případě jejich vydání do Kyrgyzstánu vystaveni špatnému zacházení zakázanému čl. 3 Úmluvy. Na základě čl. 1 Úmluvy dopadá primární odpovědnost za provádění a prosazování garantovaných práv a svobod na vnitrostátní úřady. Proces stížnosti u Soudu je tudíž vedlejší k vnitrostátnímu systému ochrany lidských práv. Tato podpůrná povaha je vyjádřena v čl. 13 a čl. 35 odst. 1 Úmluvy (viz rozsudek velkého senátu ze dne 21. 1. 2011, M. S. S. proti Belgii a Řecku, č. 30696/09, body 286. a 287.).

103. Soud však musí dojít k uspokojivému závěru, že přezkum provedený úřady smluvního státu je přiměřený a dostatečně podložený nejen tuzemskými materiály, ale také materiály pocházejícími z dalších spolehlivých a objektivních zdrojů, jako jsou například jiné smluvní i nesmluvní státy či agentury OSN a uznávané nevládní organizace (viz mezi dalšími NA proti Spojenému království, cit. výše, bod 119.).

104. Krom toho není úkolem Soudu, aby v případech, kde proběhlo vnitrostátní řízení, nahrazoval skutkové posouzení vnitrostátních soudů svým vlastním, neboť je obecným pravidlem, že právě těmto soudům náleží hodnocení důkazů provedených před nimi (viz krom dalších rozsudek velkého senátu ze dne 24. 3. 2011, Giuliani a Gaggio proti Itálii, č. 23458/02, body 179.–180.; rozsudek ze dne 3. 10. 2013, Nizomkhon Dzhurayev proti Rusku, č. 31890/11, bod 113.; Savriddin Dzhurayev, cit. výše, bod 155.). Toto by však nemělo Soud vést ke zřeknutí se odpovědnosti a vzdání se jakéhokoli dozoru nad výsledkem získaným využitím vnitrostátních opravných prostředků, jinak by byla práva garantovaná Úmluvou zcela bez obsahu. V souladu s čl. 19 Úmluvy je povinností Soudu zajišťovat plnění závazků, jež smluvní státy Úmluvy přijaly (viz Nizomkhon Dzhurayev, cit. výše, bod 113.).

105. Podle obecně platné zásady jsou vnitrostátní úřady v nejlepším postavení hodnotit nejen okolnosti případu, ale především věrohodnost svědků, neboť jsou to právě ony, kdo mají příležitost vidět, slyšet a hodnotit chování těchto osob. Jejich hodnocení je však také předmětem přezkumu Soudu (viz např. rozsudek ze dne 9. 3. 2010, R. C. proti Švédsku, č. 41827/07, bod 52.).

106. Pokud stěžovatel ještě nebyl deportován, relevantním bodem v čase pro přezkum bude okamžik přezkoumání případu Soudem (viz rozsudek ze dne 15. 11. 1996, Chahal proti Spojenému království, č. 22414/93, bod 86.). Plné a *ex nunc* přezkoumání je vyžadováno v případech, kdy je nutné vzít v potaz informace, které vyplynuly až po přijetí konečného rozhodnutí vnitrostátních úřadů (viz např. rozsudek velkého senátu ze dne 23. 6. 2008, Maslov proti Rakousku č. 1638/03, body 87.–95.; Sufi a Elmi, cit. výše, bod 215.). Vzhledem k tomu, že povaha odpovědnosti smluvních států vyplývající z čl. 3 v případech tohoto druhu spočívá ve vystavení osoby riziku špatného zacházení, existence takového rizika musí být posouzena primárně s ohledem na takové skutečnosti, které byly známe nebo měly být známe smluvnímu státu v době vyhoštění (viz Saadi, cit. výše, bod 133.). Tato podmínka ukazuje, že primárním účelem zásady *ex nunc* je, aby sloužila jako pojistka v případech, kdy uplynula dlouhá doba mezi přijetím vnitrostátního rozhodnutí a okamžikem posouzení stížnosti podle čl. 3 Soudem, během níž v důsledku toho mohlo dojít k vývoji situace v přijímacím státu, ať už k jejímu zhoršení či zlepšení.

107. Soud přitom zdůrazňuje, že jakákoli zjištění v takových případech ve vztahu k obecné situaci v dané zemi a její změny, stejně jako zjištění ve vztahu k existenci konkrétní zranitelné skupiny, jsou ve své podstatě *ex nunc* skutkovými hodnoceními učiněnými Soudem na základě dostupného materiálu.

108. V některých senátních rozsudcích musel Soud zkoumat, jestli se v cílové zemi zlepšila obecná situace ve vztahu k riziku špatného zacházení od doby, kdy v předcházejících rozsudcích shledal, že takové riziko bylo prokázáno (viz např. rozsudek ze dne 29. 4. 2019, A. M. proti Francii, č. 12148/18, body 120.–126.; rozsudek ze dne 9. 1. 2018, X. proti Švédsku, č. 36417/16, body 26.–31. a 52.; rozsudek ze dne 10. 2. 2011, Dzhaksybergenov proti Ukrajině, č. 12343/10, bod 37.). Soud přitom nepovažoval „zlepšení“ za další prvek nebo kritérium, které musí být splněno při hodnocení obecné situace, ale použil tento pojem pouze pro popsání vývoje v zemích, jichž se rozhodování týkalo (Alžírsko, Maroko a Kazachstán ve výše citovaných případech). Stejným způsobem Soud postupoval v případech, v nichž shledal, že zlepšení obecné situace v určité zemi nebylo dostatečné (viz např. Chahal, cit. výše, body 101.–103.; Salah Sheekh, cit. výše, bod 139.). V souladu s tím představuje jakékoli posouzení, zda došlo ke zlepšení či zhoršení obecné situace v určité zemi, skutkové hodnocení a podléhá

přezkumu Soudu v závislosti na měnících se okolnostech. Neexistuje proto nic, co by vylučovalo takové nové přezkoumání obecné situace senátem v rozsudku, jež se zabývá individuálním případem.

d) Rozdělení důkazního břemene

109. Posouzení existence skutečného rizika musí nezbytně být precizní (viz Chahal, cit. výše, bod 96.; Saadi, cit. výše, bod 128.). V zásadě platí, že stěžovatel předkládá důkazy schopné prokázat, že existují podstatné důvody pro závěr, že pokud by bylo přijato namítané opatření, byl by vystaven skutečnému riziku zacházení, které je v rozporu s čl. 3 (viz např. Saadi, cit. výše, bod 129.; rozsudek ze dne 26. 7. 2005, N. proti Finsku, č. 38885/02, bod 167.). Jestliže byl takový důkaz předložen, je na vládě, aby rozptýlila jakékoli pochybnosti, jež z něj vzešly (viz F. G. proti Švédsku, cit. výše, bod 120.).

110. Ve vztahu k tvrzením založeným na skutečném individuálním riziku záleží na osobách, které tvrdí, že jejich přemístění by představovalo porušení čl. 3, aby v největším prakticky možném rozsahu předložily materiály a informace umožňující příslušným úřadům smluvních států, stejně jako Soudu, posoudit riziko, které s sebou jejich přemístění může nést (viz rozsudek ze dne 5. 7. 2005, Said proti Nizozemsku, č. 2345/02, bod 49.). Zatímco řada jednotlivých faktorů nemusí představovat skutečné riziko, pokud jsou posuzovány samostatně, ty samé faktory mohou přerůst ve skutečné riziko, pokud jsou vzaty kumulativně a posouzeny v situaci obecného násilí a zvýšených bezpečnostních opatření (viz NA. proti Spojenému království, cit. výše, bod 130.).

111. Obdobně, jestliže stěžovatel namítá, že obecná situace v zemi je takového charakteru, že vylučuje jakékoli přemístění, je v zásadě na něm, aby předložil odpovídající důkazy. Avšak v případě tvrzení založených na dobře známém obecném riziku, ohledně něhož jsou informace volně dostupné a zjištělné z široké řady zdrojů, vyplývá z povinností zavazujících smluvní státy podle čl. 2 a 3 Úmluvy, že úřady by měly hodnocení tohoto rizika provést ze svého vlastního podnětu (viz F. G. Proti Švédsku, cit. výše, body 126. a 127. s dalšími odkazy).

112. Stejně zásady platí pro tvrzení založená na členství ve zranitelné skupině, které vyžaduje důkaz systematického špatného zacházení jako součást obecné situace v zemi a důkaz členství stěžovatele v této skupině (viz bod 99. výše).

e) Relevantní materiály

113. Ve vztahu k hodnocení důkazů ustálená judikatura Soudu uvádí, že „*existence rizika musí být posuzována primárně s ohledem na skutečnosti, které byly známy nebo měly být známy smluvnímu státu v době vyhoštění*“ (tamtéž, bod 115.). Smluvní stát má povinnost vzít v úvahu nejen důkazy předložené stěžovatelem, ale také další skutečnosti, jež jsou relevantní pro projednávaný případ.

114. Při rozhodování, jakou váhu přisoudit materiálu o zemi, shledal Soud, že musí být vzat v úvahu zdroj tohoto materiálu, především jeho spolehlivost a objektivita. Ve vztahu ke zprávám jsou relevantními faktory kompetence a pověst autora, serióznost vyšetřování podle způsobu jeho provedení, souladnost jejich závěrů a jestli jsou podpořeny jinými zdroji (viz Saadi, cit. výše, bod 143.).

115. Soud však zároveň uznává, že je třeba věnovat pozornost přítomnosti a zpravodajským kapacitám autora materiálu v předmětné zemi (viz Sufi a Elmi, cit. výše, bod 231.). Soud uznává mnohé obtíže, jimž musí vlády i nevládní organizace čelit při shromažďování informací v nebezpečných a nestálých situacích. Chápe proto, že nebude vždy možné provést vyšetřování v bezprostřední blízkosti konfliktu a že v takových případech možná bude nutné spoléhat se na informace poskytnuté zdroji s přímými znalostmi situace (tamtéž, bod 232.).

116. Při hodnocení tvrzeného rizika může Soud získat relevantní materiály z vlastního podnětu. Tato zásada je součástí ustálené judikatury Soudu (viz rozsudek ze dne 29. 4. 1997, H. L. R. proti Francii, bod 37.; rozsudek ze dne 6. 3. 2001, Hilal proti Spojenému království, č. 45276/99, bod 60.; Hirsi Jamaa a další, cit. výše, bod 116.). Jednalo by se o příliš omezený přístup v případech cizinců čelících vyhoštění či vydání podle čl. 3, pokud by Soud, jako mezinárodní soud pro lidská práva, vzal úvahu pouze materiál předložený vnitrostátními úřady příslušných smluvních států, aniž by je porovnal s materiály z jiných spolehlivých a objektivních zdrojů (viz Salah Sheekh, cit. výše, bod 136.).

2. Použití obecných východisek na projednávanou věc

117. Soud nyní musí posoudit, zda by ve světle obecných východisek zavedených v judikatuře podle čl. 3 Úmluvy vydání stěžovatelů z Ruska do Kyrgyzstánu představovalo porušení tohoto ustanovení.

118. V této souvislosti Soud poznamenává, že mezi lety 2012 a 2013 rozhodoval devět případů týkajících se vydání etnických Uzbeků z Ruska do Kyrgyzstánu (viz rozsudek ze dne 16. 10. 2012, Makhmudzhan Ergashev proti Rusku, č. 49747/11; rozsudek ze dne 17. 4. 2014, Gayratbek Saliyev proti Rusku, č. 39093/13; rozsudek ze dne 17. 7. 2014, Kadirzhanov a Mamashev proti Rusku, č. 42351/13; rozsudek ze dne 24. 7. 2014, Mamadaliyev proti Rusku, č. 5614/13; rozsudek ze dne 16. 4. 2015, Khamrakulov proti Rusku, č. 68894/13; rozsudek ze dne 15. 10. 2015, Nabid Abdullayev proti Rusku, č. 8474/14; rozsudek ze dne 22. 10. 2015, Turgunov proti Rusku, č. 15590/14; rozsudek ze dne 1. 12. 2015, Tadzhibayev proti Rusku, č. 17724/14; rozsudek ze dne 26. 1. 2016, R. proti Rusku, č. 11916/15). Přestože Soud v citovaných rozsudcích nepovažoval obecnou situaci lidských práv, byť byla vysoce problematická, za takovou, aby vylučovala jakékoli vydávání, uzavřel, že konkrétní zprávy popisují v předmětném čase cílenou a systematickou praxi špatného zacházení vůči etnickým Uzbekům, a tudíž shledal, že jsou i nadále v nebezpečí vystavení skutečnému riziku špatného zacházení. Nyní Soud zjistí, zda v současnosti dostupné informace a materiály i nadále podporují obdobná zjištění ve vztahu k oběma stěžovatelům v projednávaném případě natolik, že samotné jejich členství v této skupině postačuje pro prokázání tvrzeného rizika.

a) Okolnosti případu stěžovatelů

119. Soud zjišťuje, že od vynesení konečných vnitrostátních rozhodnutí ve věcech stěžovatelů již uběhlo bezmála šest let. V souladu se zásadou *ex nunc* proto musí velký senát posoudit existenci skutečného rizika v okamžiku svého rozhodování případu.

b) Obecná situace v Kyrgyzstánu

120. Předně Soud znovu opakuje, že přestože vyjádřil jisté obavy stran opakovaných incidentů v Kyrgyzstánu zahrnujících špatné zacházení, tyto nikdy nedosáhly dostatečné míry pro závěr, že je obecná situace takového charakteru, aby vylučovala všechna přemístění do této země (viz např. Makhmudzhan Ergashev, Gayratbek Saliyev a Tadzhibayev, vše cit. výše).

121. Dostupné zprávy lidskoprávních agentur OSN a mezinárodních, regionálních i národních nevládních organizací popisující současnou situaci v Kyrgyzstánu nadále naznačují, že mučení, špatné zacházení, nedostatek účinného vyšetřování a opakující se beztrestnost jsou v Kyrgyzstánu stále závažnými problémy (viz např. body 56. a 59.–63. originálního znění rozsudku).

122. V této souvislosti Soud poznamenává, že kyrgyzské úřady (viz bod 57. originálního znění rozsudku) ve své třetí pravidelné zprávě předložené Výboru pro lidská práva dne 25. 2.

2020 sice poukázaly na to, že mučení je zakázáno na ústavní i zákonné úrovni, přičemž poskytly statistická data, podle nichž došlo k mírnému snížení množství ohlášených incidentů mučení, avšak zároveň přiznaly, že mezi lety 2014 a 2018 bylo trestní stíhání zahájeno na základě pouze 3 % stížností podaných národnímu preventivnímu programu a mezi lety 2012 a 2018 soudy shledaly pouze 18 úředních osob vinných mučením v trestních věcech. Evropská unie ve své Výroční zprávě o lidských právech a demokracii z roku 2019 poukázala na jedné straně na závazek kyrgyzské vlády k její lidskoprávní agendě, zavedení reformy justice a přijetí pěti nových zákoníků s vyhlídkou na omezení svévolných rozhodnutí, na druhé straně však přetrvává beztrestnost za používání mučení, rozšířená korupce, nedostatek nezávislosti a profesionality systému justice a všeobecná slabost právního státu.

123. Soud dále zjišťuje, že Amnesty International ve své zprávě z roku 2019 (viz bod 59. originálního znění rozsudku) zdůraznila skutečnost, že nově přijatý trestní zákon a trestní řád posílily pojistky proti mučení a jinému špatnému zacházení tím, že výslovně postavily mučení mimo zákon a vyloučily důkazy získané jejich prostřednictvím jako nepřípustné, zajistily právo zadržených na právníka od okamžiku jejich zatčení a vyžadují, aby byly shromážděny zdravotní důkazy, jakmile je vznesena stížnost na mučení. Zároveň referovala, že nevládní organizace nadále dostávají zprávy o mučení a jiném špatném zacházení, stejně jako etnickém profilování ze strany policie. Zpráva z roku 2020 od Human Rights Watch (viz bod 60. originálního znění rozsudku) také s odkazem na vládní statistiky zdůraznila, že v Kyrgyzstánu přetrvává beztrestnost za mučení, ale že dodatky k trestnímu zákonu pomohly posílit právní ochranu proti mučení a zpřísnily tresty pro pachatele. Freedom House ve své zprávě z téhož roku uvedla, že kromě fyzického týrání ve věznicích existovaly hodnověrné zprávy o mučení během zatýkání a vyslychání, avšak většina z nich nevedla k žádnému vyšetřování ani odsouzení (viz bod 61. originálního znění rozsudku).

124. Koalice proti mučení v Kyrgyzstánu zmínila ve svých podáních z června 2016 pro pracovní skupinu UPR (pravidelný univerzální přezkum OSN), že 30 % osob zadržených ve vazebních zařízeních tvrdilo, že byly vystaveny neopodstatněnému fyzickému násilí nebo mučení ze strany orgánů činných v trestním řízení a že v absolutní většině případů (94 %) bylo mučení použito operativním úředníkem orgánů vnitřních záležitostí za účelem vynucení doznání. Přestože se počet obvinění z mučení registrovaných úřady i nevládními organizacemi snížil v období mezi lety 2016 a 2018 přibližně o 10 %, zůstává nejisté, jestli je to důsledkem účinných kroků učiněných v boji proti mučení, nebo je to ukazatel nedostatku důvěry v existující stížnostní mechanismus s právní ochranou a strach s následující odvetou (viz bod 62. originálního znění rozsudku).

125. Mezinárodní zprávy o fungování národního preventivního mechanismu jsou smíšené. Například zatímco Podvýbor OSN pro prevenci mučení a jiného krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení nebo trestání po své návštěvě v roce 2018 mechanismus pochválil za projevenou vůli a odhodlání k cíli prevence mučení, poznamenal zároveň, že kyrgyzský parlament neměl vůbec zájem zvažovat zprávy vycházející z tohoto mechanismu a jeho doporučení byla obecně brána vysoce postavenými vládními úředníky na lehkou váhu, byť alespoň nějakou váhu jim přisuzovali na operační úrovni (viz bod 40. senátního rozsudku). V červenci 2019 Koalice proti mučení v Kyrgyzstánu ve svém podání pro pracovní skupinu UPR zmínila, že kyrgyzský parlament sabotoval aktivity národního preventivního mechanismu, a ten proto nemohl pro nedostatečné financování řádně fungovat (viz bod 63. originálního znění rozsudku).

126. Bez ohledu na shora zmíněné právní a institucionální změny Soud poznamenává, že mezinárodní zdroje i nadále vyjadřují obavy ohledně nedostatečného jednání kyrgyzských úřadů k prevenci mučení a jiného špatného zacházení v praxi a ohledně rozšířené beztrestnosti. Dostupné mezinárodní materiály však nepodporují závěr, že by se obecná situace v zemi buď zhoršila natolik ve srovnání s minulými posouzeními, které Soud nevedly ke zjištění vylučující

všechna přemístění do Kyrgyzstánu (viz bod 118. výše), nebo dosáhla úrovně vyžadující totální zákaz vydávání do této země (srov. Sufi a Elmi, cit. výše, bod 216.; Dzhaksybergenov, cit. výše, bod 37.).

c) Situace etnických Uzbeků v Kyrgyzstánu

127. Stěžovatelé ve svých podáních před vnitrostátními úřady i před Soudem soustavně namítali, že z důvodu svojí příslušnosti k uzbeké etnicitě jsou součástí zranitelné skupiny a v případě jejich vydání do Kyrgyzstánu by čelili riziku špatného zacházení. Taková tvrzení jsou kombinací prvků týkajících se obecné situace v příslušné zemi a osobních okolností. Vyžadují proto důvěryhodný a objektivní důkaz jednak ve vztahu k obecné situaci, tedy že daná skupina je systematicky vystavována špatnému zacházení, a jednak ve vztahu k osobním okolnostem, tedy že stěžovatelé patří do této skupiny (viz body 99., 111. a 112. výše).

128. Etnicita stěžovatelů není v projednávaném případě mezi stranami sporná. Není sporné, že stěžovatelé jsou kyrgyzští státní příslušníci uzbekého etnického původu. Soud nyní proto přezkoumá, zda jsou etničtí Uzbeki skupinou, která je v Kyrgyzstánu systematicky vystavována špatnému zacházení.

129. Jak již bylo zmíněno shora, Soud v řadě svých dřívějších rozsudků týkajících se vydání etnických Uzbeků do Kyrgyzstánu rozhodl, že v důsledku svého etnického původu čelili skutečnému riziku špatného zacházení (viz např. Makhmudzhan Ergashev a R. proti Rusku, obojí cit. výše). Zda-li jsou i nadále etničtí Uzbeki vystaveni zvýšenému riziku špatného zacházení ve srovnání s jinými osobami v Kyrgyzstánu, je mezi stranami zásadní spornou otázkou.

130. Soud proto soustředí svůj přezkum na konkrétní tvrzení, že etničtí Uzbeki jsou vystaveni zvýšenému riziku špatného zacházení. Zároveň při svém hodnocení vezme v úvahu všechny ukazatele zhoršení nebo zlepšení situace lidských práv obecně nebo ve vztahu ke konkrétní skupině či oblasti, jež může být relevantní pro okolnosti stěžovatelů (viz rozsudek ze dne 12. 4. 2005, Shamayev a další proti Gruzii a Rusku, č. 36378/02, bod 337.).

131. V této souvislosti je nutno poznamenat, že předchozí zjištění Soudu, podle něhož etničtí Uzbeki v Kyrgyzstánu představují zranitelnou skupinu pro účely čl. 3 Úmluvy, byla založena na konkrétních zprávách, které popisovaly cílenou a systematickou praxi špatného zacházení vůči této skupině v dané době (viz odkazy v bodu 118 výše a nejnověji R. proti Rusku, cit. výše, bod 62.).

132. Pokud jde o současnou situaci, Soud zjišťuje, že absentují konkrétní zprávy o mučení etnických Uzbeků z důvodu etnicity, na rozdíl od jiných rizik založených na etnicitě, jako nejistota, diskriminace ve vztahu k ekonomickým a bezpečnostním otázkám, etnické profilování a politická marginalizace (viz body 55., 59. a 60. originálního znění rozsudku). Zatímco v době po etnických střetech v červnu 2010 existovaly konkrétní důkazy ukazující, že etničtí Uzbeki byli vystaveni zvýšenému riziku špatného zacházení, výše zmíněné nedávné zprávy (viz body 55.–64. originálního znění rozsudku) již takové náznaky neobsahují. Soud tudíž nemá žádný důvod pro závěr, že etničtí Uzbeki stále představují skupinu, která je systematicky vystavována špatnému zacházení. Bude se nyní proto věnovat osobním okolnostem stěžovatelů.

d) Osobní okolnosti stěžovatelů

133. První stěžovatel byl v Kyrgyzstánu obviněn ze zpronevěry s přitěžujícími okolnostmi, zatímco druhý stěžovatel byl obviněn z několika bodů násilných trestných činů s přitěžujícími okolnostmi (viz body 15., 33. a 34. originálního znění rozsudku). Pokud jde o povahu těchto obvinění, stěžovatelé ve svých podáních zdůraznili údajnou etnickou složku obvinění

vznesených vůči nim. Rozporovali charakterizaci jejich obvinění senátem jako „běžné kriminální povahy“ a „na první pohled nesouvisející s uzbekým etnickým původem stěžovatelů nebo politickou persekucí z toho důvodu“ (viz bod 93. senátního rozsudku).

134. Pokud jde o obvinění ze zpronevěry vznesené vůči prvnímu stěžovateli, velký senát shledává, že nebyl předložen žádný přesvědčivý důkaz podporující tvrzení o etnických předsudcích, které za ním měly stát. Ve vztahu ke svému obvinění první stěžovatel namítl, že jeho trestní stíhání bylo zahájeno až v roce 2010 a ve skutečnosti představovalo strategii používanou proti etnickým Uzbekům, aby je přinutili platit úplatky a vydírali je o majetek. Tato tvrzení však nejsou podpořena žádnými určitými a konkrétními skutečnostmi kromě odkazu na čas, kdy bylo zahájeno trestní vyšetřování, z čehož si má zřejmě Soud dovodit zbytek. Přestože první stěžovatel tvrdil, že obvinění vznesená vůči němu nebyla konkrétní ani podpořená důkazy, což mělo prokazovat, že jeho stíhání bylo etnicky motivováno, Soud shledává, že obvinění bylo dostatečně podrobné, přičemž zmiňovalo jak oběti, tak částky, které jím byly údajně zpronevěřeny (viz bod 15. originálního znění rozsudku). Vzhledem k tomu, že žádné z jeho tvrzení není podpořeno důkazy a nedosahují dále, než do úrovně spekulací, nelze v jeho případě spolehlivě prokázat žádnou existenci skutečného individuálního rizika špatného zacházení.

135. Ve vztahu k druhému stěžovateli Soud zjišťuje, že obvinění proti němu se týkají násilných trestných činů s přitěžujícími okolnostmi, které byly motivovány etnickou nenávistí a staly se v průběhu událostí v červnu 2010. Avšak samotná skutečnost, že stěžovatel byl stíhán pro údajné etnické profilování svých obětí, kdy se dopouštěl násilí vůči osobám kyrgyzské etnicity v kontextu mezietnických střetů, automaticky neznamená, že je sám obětí etnického pronásledování či zaujatosti. Jeho tvrzení, že trestní stíhání proti němu bylo vykonstruované nebo že obvinění z etnické nenávisti vůči kyrgyzské části populace jej vystavilo předsudkům, které se mohou proměnit ve špatné zacházení, vyžadují samostatné a řádné podložení důkazy. Druhý stěžovatel však nebyl schopen prokázat svá tvrzení, s výjimkou skutečnosti, že byl obviněn ze zločinů z nenávisti vůči etnickým Kyrgyzům. Nedokázal ani rozumně vysvětlit své opakované cesty do a z Kyrgyzstánu po červnu 2010 a své tamější získání nového cestovního pasu několik měsíců poté, co dorazil do Ruska (viz bod 43. originálního znění rozsudku). Vzhledem k tomu nemohla být v jeho případě spolehlivě prokázána existence skutečného individuálního rizika špatného zacházení.

136. Soud znovu zdůrazňuje, že v případě osobních okolností leží důkazní břemeno na stěžovateli, a tudíž je na něm, aby v největším prakticky možném rozsahu předložil materiály a informace umožňující příslušným úřadům smluvních států, stejně jako Soudu, posoudit riziko, které s sebou jeho přemístění může nést (viz bod 110. výše). Soud shledává, že ruské soudy dostaly svým závazkům daným Úmluvou, když pečlivě a náležitě přezkoumaly možnou existenci individuálních rizik způsobilých zabránit vydání stěžovatelů. Ani jeden ze stěžovatelů nebyl v projednávaném případě schopen prokázat vnitrostátním soudům, senátu ani velkému senátu existenci postranních politických či etnických motivů stojících za jejich trestním stíháním v Kyrgyzstánu nebo další zvláštní rozlišovací znaky, jež by je vystavily skutečnému riziku špatného zacházení.

137. Ačkoli v případech vyhoštění a vydání může vzniknout rozpor s čl. 3, pokud jsou prokázány dostatečné důvody pro závěr, že by daná osoba v cílové zemi čelila skutečnému riziku vystavení jednání, jež je v rozporu s čl. 3, v projednávaném případě tato hranice nebyla překročena, neboť stěžovatelé existenci takových dostatečných důvodů neprokázali.

138. Velký senát bere na vědomí závazek žalovaného státu, že stěžovatelé budou po svém vydání chráněni zárukami poskytnutými kyrgyzskými úřady, včetně dozorčích návštěv ruského diplomatického personálu v Kyrgyzstánu (viz body 44. originálního znění rozsudku a 88. výše). Ve světle výše zmíněných závěrů (viz bod 137. výše) však Soud nepovažuje za nutné, aby o těchto zárukách v případě stěžovatelů samostatně rozhodoval (viz bod 101. výše).

e) Závěr

139. V případě vydání stěžovatelů z Ruska do Kyrgyzstánu by tudíž nedošlo k porušení čl. 3 Úmluvy.

II. PRAVIDLO 39 JEDNACÍHO ŘÁDU

140. Soud shledává, že v souladu s čl. 44 odst. 1 Úmluvy, je rozsudek konečný. Předběžná opatření uložená ruské vládě podle pravidla 39 jednacního řádu ve dnech 16. 6. a 12. 10. 2015 tudíž končí.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně

1. *Rozhoduje*, že v případě vydání prvního stěžovatele do Kyrgyzstánu by nedošlo k porušení čl. 3 Úmluvy.
2. *Rozhoduje*, že v případě vydání druhého stěžovatele do Kyrgyzstánu by nedošlo k porušení čl. 3 Úmluvy.

(zpracovali JUDr. Ivo Kouřil a Mgr. Bc. Kamila Tokošová)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
PRVNÍ SEKCE
25. 11. 2021
VĚC BIANCARDI PROTI ITÁLII
(rozsudek ve věci Biancardi proti Itálii, stížnost č. 77419/16)

Právo být zapomenut a povinnost šéfredaktora deindexovat články zveřejněné na internetu

Dotčený článek Úmluvy:

čl. 10

Odkazy na českou právní úpravu:

čl. 10, čl. 17 Listiny základních práv a svobod
§ 81, § 82 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů

Klíčová slova:

Svoboda projevu – ochrana osobních údajů – právo na šíření informací – právo být zapomenut – deindexace

Autorský komentář:

Soud v této věci posuzoval otázku dotčení svobody projevu osoby, která byla shledána (soukromoprávně) odpovědnou za to, že na jí provozovaných webových stránkách ponechala a nedeindexovala článek informující o trestním řízení vedeném proti soukromým osobám. Dovodil, že za určitých okolností mohou mít povinnost provést deindexaci obsahu webových stránek kromě provozovatelů internetových vyhledávačů i vlastníci samotných webových stránek. V daném případě konkrétně konstatoval, že uložení takové povinnosti šéfredaktorovi a majiteli internetových novin do jeho svobody projevu (práva šířit informace) nepřiměřeně nezasahuje.

Deindexací lze rozumět na jedné straně vyřazení webové stránky z indexu vyhledávače, na straně druhé opatření, které zabrání zobrazení webové stránky v seznamu výsledků vyhledávače po zadání dotazu. Internetové vyhledávače fungují na principu vedení vlastní databáze internetového obsahu (index), ze které poté čerpají při vytváření odpovědi na vyhledávací dotaz uživatele. Indexací lze zjednodušeně řečeno rozumět proces, při němž na základě předchozího automatizovaného zpracování obsahu veřejně dostupných webových stránek dochází k jejich uložení do databáze vyhledávače a systematizaci v jejím rámci. To, zda je webová stránka zařazena do indexu vyhledávače, a tudíž zda je zobrazena v seznamu výsledků vyhledávače na základě uživatelského dotazu, ovlivňuje řada faktorů, například použití určitých značek (tagů), respektive selekčního jazyka v kódu webové stránky. Indexací lze rovněž výslovně vyloučit prostřednictvím úpravy kódu.

V daném případě šlo o to, že stěžovatel coby šéfredaktor a vlastník internetových novin původně odmítl odstranit, potažmo deindexovat článek obsahující osobní údaje fyzické osoby (V. X.) související s trestním řízením. Deindexaci provedl až v rámci řízení o soukromoprávní žalobě podané mj. V. X. V rámci posouzení věci Soud přitom nemohl zcela vycházet ze své dosavadní judikatury, neboť ta se vázala ke skutkově poněkud odlišným věcem – ve vztahu k čl. 10 Úmluvy šlo o otázku ochrany útočných nebo nactiutračných článků, ve vztahu k čl. 8

pak o otázku výmazu osobních údajů z veřejných internetových archivů nebo povinnosti médií anonymizovat archivovaný obsah týkající se trestné činnosti. V posuzované věci však nešlo o obsah článků nebo o kvalitu zveřejňovaných informací (anonymizované / upřesněné), nýbrž o otázku deindexace, tedy v konečném důsledku o dobu a složitost přístupu k soukromým informacím prostřednictvím internetu.

Ačkoli Soud formuloval obecné zásady posuzování střetu práva na ochranu osobnosti (pověsti) a svobody projevu v rozsudku velkého senátu ze dne 7. 2. 2012, Axel Springer AG proti Německu, č. 39954/08, jejich přísná aplikace vzhledem ke skutkovým odlišnostem projednávané věci nebyla žádoucí. Soud se proto omezil na posouzení (ve světle základních zásad formovaných v jeho judikatuře), zda závěry vnitrostátních soudů vedoucí ke konstatování odpovědnosti stěžovatele byly založeny na dostatečných důvodech a zda tyto soudy dostatečně vyvážily kolidující práva. Za určující v tomto směru přitom Soud v posuzované věci považoval kritéria doby, po kterou byl předmětný článek volně dostupný na internetu, citlivosti dotčených osobních údajů a závažnosti sankcí uložených stěžovateli. Ohled bral rovněž na povahu stěžovatele, který nebyl veřejně činnou osobou.

Ohledně doby zveřejnění Soud především dospěl k závěru, že podle použitelného vnitrostátního práva a souvisejících mezinárodních pramenů v průběhu času postupně nad právem stěžovatele šířit informace převážilo právo subjektu údajů na ochranu jeho pověsti. Vzal přitom do úvahy fakt, že článek zůstal snadno veřejně dostupný po dobu osmi měsíců od zaslání výzvy k jeho odstranění stěžovateli, i to, že navzdory stále probíhajícímu trestnímu řízení, o němž článek informoval, v době řízení o náhradě újmy za zveřejnění článku nebyly informace v tomto článku již dále aktualizovány. Zveřejněné osobní údaje byly dále podle Soudu citlivé, když se jednalo o informace o trestním řízení vedeném proti fyzické osobě. Sankci v podobě náhrady újmy uložené stěžovateli pak Soud ve světle okolností případu nepovažoval za nepřiměřenou, tudíž ve světle uvedeného neshledal porušení stěžovatelova práva garantovaného čl. 10 Úmluvy.

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatel byl šéfredaktorem online zpravodajského portálu a v roce 2008 zde zveřejnil článek o rvačce v restauraci, při níž došlo k pobodání jedné osoby. Článek zmiňoval jména účastníků incidentu – bratrů V. X. a U. X. a jejich synů – a možný motiv v podobě neshod o vlastnictví jisté budovy. Informoval rovněž o uzavření restaurací vlastněných rodinou X. z rozhodnutí policejního orgánu a obsahoval podrobnosti o domácím vězení, respektive zadržení členů této rodiny.

V září 2010 zaslali V. X. a jedna z restaurací vlastněných rodinou X. stěžovateli formální výzvu k odstranění uvedeného článku, čemuž stěžovatel nevyhověl. Obrátili se proto na italské soudy s žalobou, kterou po stěžovateli a společnosti Google Italy požadovali odstranění článku z internetu a náhradu újmy z titulu zásahu do jejich osobnostních práv (vůči společnosti Google však bylo řízení později zastaveno v důsledku částečného zpětvzetí žaloby). Ačkoli stěžovatel v průběhu řízení svůj postoj změnil a s cílem urovnat spor předmětný článek v květnu 2011 deindexoval, vnitrostátní soudy jej přesto shledaly soukromoprávně odpovědným a uložily mu povinnost zaplatit každému z žalobců 5 000 EUR jako náhradu za porušení jejich práva na ochranu dobré pověsti.

Prvostupňový soud nepovažoval s ohledem na stěžovatelem provedenou deindexaci za nutné zabývat se nárokem na odstranění článku. Ohledně tvrzeného zásahu do pověsti soud především konstatoval, že předmětný článek byl přístupný prostřednictvím internetu po dobu více než tři let (od března 2008 do května 2011), přičemž přinejmenším od okamžiku zaslání výzvy ke stažení článku se ze strany stěžovatele nejednalo o zákonné zpracování osobních údajů žalobců. I vzhledem ke snadné online dostupnosti v článku uvedených informací o žalobcích soud

uzavřel, že stěžovatel zasáhl do pověsti žalobců a práva na respektování jejich soukromého života. Kasační opravný prostředek podaný stěžovatelem Nejvyšší soud zamítl.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČL. 10 ÚMLUVY

30. Stěžovatel ve smyslu článku 10 Úmluvy tvrdil, že zásah do jeho svobody projevu, konkrétně do jeho práva informovat veřejnost, byl neoprávněný. Rovněž namítal, že jemu uložená sankce byla nepřiměřená. Článek 10 Úmluvy zní takto:

„1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. ...

2. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti a odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.“

A. Přípustnost

31. Soud konstatuje, že stížnost není ani zjevně neopodstatněná, ani nepřijatelná z jiných důvodů uvedených v článku 35 Úmluvy. Musí být proto prohlášena za přijatelnou.

B. Věc sama

(...)

2. Posouzení Soudu

a) Předběžné poznámky

(i) Rozsah věci

46. Soud úvodem konstatuje, že se zabýval případy spadajícími pod článek 10, které se týkaly internetových publikací a jejichž předmětem byl článek nebo příspěvek s pomlouvačným nebo urážlivým obsahem (viz rozsudek velkého senátu ze dne 16. 6. 2015, Delfi AS proti Estonsku, č. 64569/09, body 131 až 139; rozsudek ze dne 28. 8. 2018, Savva Terentyev proti Rusku, č. 10692/09; a rozsudek ze dne 30. 4. 2019, Kablis proti Rusku, č. 48310/16 a 59663/17). Kromě toho se již dříve zabýval požadavkem na zveřejnění – v případě potřeby – doplňujících informací nebo vysvětlení k článku obsaženému v internetových archivech (viz rozsudek ze dne 10. 3. 2009, Times Newspapers Ltd. proti Spojenému království (č. 1 a 2, které se týkaly požadavku připojit k posuzovaným článkům upozornění, že jsou předmětem soudního sporu z titulu pomluvy), č. 3002/03 a 23676/03, body 40 až 43).

47. Pokud jde o článek 8, Soud již posuzoval případy, kdy vnitrostátní soudní orgány odmítly odstranit osobní údaje z veřejných internetových archivů (viz [...] rozsudek ze dne 16. 7. 2013, Węgrzynowski a Smolczewski proti Polsku, č. 33846/07, bod 65) nebo uložit médiím anonymizaci online archivovaných materiálů týkajících se trestného činu (viz rozsudek ze dne 28. 6. 2018, M. L. a W. W. proti Německu, č. 60798/10 a 65599/10, bod 116).

48. Soud nicméně shledává, že tento případ se odchyľuje od všech výše citovaných případů spadajících pod články 10 a 8. Jeho jádro totiž nesouvisí s obsahem internetové publikace ani se způsobem zveřejnění informace (jako je například její anonymizace nebo úprava); týká se spíše toho, že stěžovatel neprovedl deindexaci výše uvedené informace týkající se V. X. a jeho restaurace a že se rozhodl ponechat článek snadno přístupný, přestože stěžovatel požádal o jeho odstranění z internetu.

49. Rozsah věci vymezený výše zdůraznil i Nejvyšší soud, který vyloučil, že by protiprávnost zpracování osobních údajů V. X. vyplývala buď z (i) obsahu uvedeného článku, (ii) jeho zveřejnění a šíření online, nebo (iii) jeho uchování a digitální archivace (...).

50. Soud rovněž uvádí, že v projednávané věci jde o délku a snadnost přístupu k dotčeným údajům, nikoli o jejich prosté uchování na internetu. V tomto ohledu si je Soud vědom stěžovatelova tvrzení, že nemůže být odpovědný za deindexaci dotčeného článku, když taková možnost se podle něj týká pouze příslušného provozovatele internetového vyhledávače. Soud však podotýká, že toto tvrzení je v rozporu se skutečností, že žalobce nakonec napadený článek dne 23. 5. 2011 deindexoval (...). Deindexaci totiž může provést editor – „noindexace“ je technika používaná majiteli internetových stránek ke sdělení poskytovateli vyhledávače, aby obsah článku nenechal zobrazit ve výsledcích vyhledávání tohoto vyhledávače.[]

51. V tomto ohledu Soud sdílí postoj vlády, že shledání odpovědnosti stěžovatele bylo důsledkem toho, že z internetového vyhledávače nebyly deindexovány štítky (tagy – pozn. překl.) k článku zveřejněnému stěžovatelem (což by komukoli znemožnilo přístup k článku pouhým zadáním jména V. X. nebo jeho restaurace), a že povinnost deindexovat materiál lze uložit nejen poskytovatelům internetových vyhledávačů, ale také správcům novinových nebo žurnalistických archivů přístupných prostřednictvím internetu (...).

52. Soud proto bude mít na paměti rozsah věci popsany výše, když nyní přistoupí k posouzení stížnosti stěžovatele.

(i) Terminologie

53. Soud uznává, že termíny „deindexace“, „odstranění ze seznamu“ („de-listing“ – pozn. překl.) a „odstranění odkazu“ („de-referencing“ – pozn. překl.) jsou v různých pramenech práva Evropské unie a mezinárodního práva často používány zaměnitelně a že jejich konkrétní význam lze často odvodit pouze z kontextu, v němž jsou použity (viz [...] Doporučení CM/Rec(2012)3 Výboru ministrů Rady Evropy o ochraně lidských práv ve vztahu k internetovým vyhledávačům, část III „Filtrování a deindexace“, body 13 a 14); Pokyny Evropského sboru pro ochranu osobních údajů ke kritériím práva být zapomenut v případech vyhledávačů podle obecného nařízení o ochraně osobních údajů (...); a rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 24. 9. 2019, GC, AF, BH, ED proti Commission nationale de l'informatique et des libertés, C-136/17 [...]).

54. V rámci uvedených pramenů termíny „deindexace“, „odstranění ze seznamu“ a „odstranění odkazu“ označují činnost vyhledávače provedenou z podnětu jeho provozovatelů a spočívající v odstranění internetových stránek zveřejněných třetími stranami, které obsahují informace týkající se určité osoby, ze seznamu zobrazených výsledků (po vyhledávání provedeném na základě jména této osoby) (...).

55. Naproti tomu v projednávaném případě nebyl subjekt, jemuž byl adresován požadavek na omezení přístupu k osobním údajům (tj. stěžovatel), vyhledávačem, ale redaktorem, novinářem a majitelem internetových novin.

56. Soud zdůrazňuje, že v zájmu zachování konzistence bude v tomto rozsudku používat termín „deindexace“ k označení opatření, o jehož provedení byl stěžovatel požádán v zájmu zajištění práva V. X. a W. na respektování jejich pověsti.

b) Posouzení Soudu

57. Podle Soudu mezi stranami nebylo sporné, že rozhodnutími vnitrostátního soudu ze dne 16. 1. 2013 a 24. 6. 2016 bylo zasaženo do stěžovatelovy svobody projevu zaručené článkem 10 Úmluvy; mezi stranami nebylo sporné ani to, že takový zásah byl „stanoven zákonem“ – konkrétně legislativním nařízením č. 196 z roku 2003. Soud nevidí důvody pro to, aby rozhodl jinak. Je navíc přesvědčen, že předmětný zásah měl chránit „pověst nebo práva jiných“, a měl tedy legitimní cíl podle článku 10 odst. 2 Úmluvy.

58. Pokud jde o otázku, zda byl uvedený zásah „nezbytný v demokratické společnosti“, Soud od počátku připomíná specifčnost a rozsah projednávaného případu (viz body 46 a násl. výše): stěžovatel byl shledán odpovědným nikoliv za to, že předmětný článek neodstranil, ale za to, že neprovedl jeho deindexaci (čímž umožnil – po dobu, jejíž délka byla považována za nepřiměřenou – zadávat do vyhledávače jméno restaurace nebo V. X. za účelem přístupu k informacím souvisejícím s trestním řízením týkajícím se V. X.).

59. V tomto ohledu a s odkazem na výše uvedené úvahy týkající se rozsahu věci Soud opakuje připomínky vedlejších účastníků (...), v nichž se jasně rozlišuje mezi požadavkem na odstranění ze seznamu (nebo „deindexací“ jako v tomto případě) na jedné straně a trvalým odstraněním nebo vymazáním novinářských článků zveřejněných tiskem na straně druhé. V projednávaném případě Soud bere na vědomí, že stěžovatel byl shledán odpovědným pouze v souvislosti s prvním požadavkem – to znamená, že před vnitrostátními soudy se nejednalo o požadavek trvalého odstranění článku. Stejně tak se nejednalo ani o zásah týkající se anonymizace předmětného článku na internetu.

60. Podle názoru Soudu je toto důležitým výchozím bodem, z něhož je možné vymezovat zásah do svobody projevu stěžovatele a v souladu s tím poté identifikovat použitelné zásady pro posouzení přiměřenosti tohoto zásahu.

61. Pokud jde o posledně uvedené, Soud již formuloval relevantní zásady, jimiž se řídí při posuzování nezbytnosti zásahu v této oblasti, a stanovil řadu kritérií v souvislosti s vyvažováním svobody projevu a práva na ochranu pověsti. Tato kritéria jsou následující: i) příspěvek k debatě obecného zájmu; ii) jak známá byla dotčená osoba a co bylo předmětem dané zprávy; iii) chování dotčené osoby vůči médiím; iv) způsob získání předmětné informace a její pravdivost; v) obsah, forma a důsledky posuzovaného sdělení a vi) závažnost sankce uložené stěžovateli (viz rozsudek velkého senátu ze dne 7. 2. 2012, Axell Springer AG proti Německu, č. 39954/08, body 89–95).

62. Soud nicméně podotýká, že mezi případem Axell Springer AG a posuzovanou věcí existují skutkové odlišnosti. První uvedený případ se totiž týkal zveřejnění tištěných článků stěžovatelkou – společností, které informovaly o zatčení a odsouzení známého televizního herce, zatímco posuzovaná věc se, jak uvedeno výše, týká ponechání internetového článku týkajícího se trestního řízení proti soukromým osobám online po určitou dobu. Pro posuzovanou věc jsou tedy charakteristické dva hlavní rysy: prvním je doba, po kterou byl článek na internetu, a dopad tohoto na právo dotčené osoby na respektování její pověsti; druhý rys se týká povahy dotčeného subjektu údajů – tedy soukromé osoby, která nevystupuje ve veřejném prostoru jako politická nebo veřejně činná osoba. Skutečně kdokoli – ať už je známý, nebo ne – může být předmětem vyhledávání na internetu a jeho práva mohou být dotčena trvajícím přístupem k jeho osobním údajům na internetu.

63. Ve světle uvedeného Soud uznává, že striktní aplikace kritérií stanovených ve věci Axell Springer AG by nebyla odpovídající okolnostem posuzované věci. Soud musí přezkoumat, jestli z pohledu základních zásad stanovených v jeho judikatuře byl závěr vnitrostátních soudů o občanskoprávní odpovědnosti stěžovatele založen na relevantních a dostatečných důvodech vzhledem ke konkrétním okolnostem případu (viz mimo jiné výše citované věci Times Newspapers Ltd, body 40–43, a Delfi AS, body 131–139; viz také nedávný rozsudek velkého

senátu ze dne 22. 5. 2021, Big Brother Watch a další proti Spojenému království, č. 58170/13 a 2 další, bod 442 a násl.).

64. V této věci je třeba věnovat zvláštní pozornost i) době, po kterou byl článek uchovávan online – zejména s ohledem na účely, pro které byly údaje V. X. původně zpracovávány, ii) citlivosti dotčených údajů a iii) závažnosti sankce uložené stěžovateli.

65. Pokud jde o první bod, podle Soudu je pravdou, že trestní řízení proti V. X. a dalším členům jeho rodiny v době, kdy Nejvyšší soud rozhodl ve věci stěžovatele, stále probíhalo, jak uvedl stěžovatel. Je však třeba poznamenat, že informace obsažené v článku nebyly od doby, kdy došlo k předmětným událostem, aktualizovány. Navíc navzdory formální výzvě k odstranění článku z internetu, kterou V. X. zaslal stěžovateli, zůstal uvedený článek po dobu dalších osmi měsíců na internetu a byl snadno dostupný.

66. V tomto ohledu použitelné vnitrostátní právo (viz článek 11 legislativního nařízení č. 196/2003), vykládané ve světle mezinárodních právních nástrojů (viz čl. 5 písm. e) aktualizované Úmluvy ETS č. 108 a čl. 17 odst. 1 písm. a) GDPR), podporuje myšlenku, že se význam práva stěžovatele šířit informace v průběhu času snížil ve srovnání s právem V. X. na respektování jeho pověsti (v tomto ohledu srovnajte a odlišujte od rozsudku ze dne 18. 5. 2004, *Éditions Plon proti Francii*, č. 58148/00, body 53–57, podle něhož čím více času uplynulo, tím více převažoval zájem veřejnosti na diskutování historie působení prezidenta Mitterranda nad jeho právy souvisejícími s lékařským tajemstvím. V daném případě měl Soud zejména za to, že lékařské tajemství již bylo v každém případě porušeno).

67. Pokud se týče citlivosti předmětných údajů v tomto případě, Soud si je vědom toho, že předmětný článek se týkal trestního řízení zahájeného proti V. X. V souladu s tím, co je patrné z několika zdrojů Rady Evropy a Evropské unie (článek 6 aktualizované Úmluvy ETS č. 1/1993 Sb. 108 (...)) ; rozsudek velkého senátu Soudního dvora EU ze dne 14. 5. 2014, *Google Spain SL a Google Inc., C-131/1*, a rozsudek ve věci *GC, AF, BH, ED proti CNIL* (viz odstavec [53]), je Soud přesvědčen, že okolnosti zveřejňování informací týkající se citlivých údajů představují faktor, který je třeba zohlednit při poměrování práva šířit informace a práva subjektu údajů na respektování jeho soukromého života.

68. Pokud jde o závažnost sankce, Soud znovu připomíná, že stěžovatelka byla činitelka odpovědnou podle občanského, a nikoliv trestního práva (oproti tomu rozsudek ze dne 6. 4. 2010, *Tuomela a další proti Finsku*, č. 25711/04, bod 62, a rozsudek ve věci *Savva Terentyev*, citováno výše, bod 83). Přestože výše náhrady újmy, kterou byl stěžovatel povinen zaplatit žalobcům za zásah do jejich práva na respektování dobré pověsti, nebyla zanedbatelná, Soud má za to, že přísnost trestu a výši přiznané náhrady nemajetkové újmy (5 000 EUR pro každého žalobce) nelze vzhledem k okolnostem této věci považovat za nepřiměřenou.

69. V případě, že poměrování svobody projevu chráněné článkem 10 na jedné straně a práva na respektování soukromého života zakotveného v článku 8 Úmluvy na straně druhé provedly vnitrostátní orgány v souladu s kritérii stanovenými judikaturou Soudu, by Soud vyžadoval silné důvody k tomu, aby nahradil názor vnitrostátních soudů (viz mj. rozsudek velkého senátu ze dne 12. 9. 2011, *Palomo Sánchez a další proti Španělsku*, č. 28955/06 a 3 další, bod 57, a rozsudek ve věci *Delfi AS* citovaný výše, bod 139).

70. Výše uvedené úvahy jsou pro Soud dostatečné k učinění závěru, že zjištění vnitrostátních soudů o stěžovatelově zásahu do práva V. X. na respektování jeho pověsti způsobeného ponecháním dotčeného článku na internetu a neprovedením jeho deindexace představovaly odůvodněné omezení stěžovatelovy svobody projevu (viz *mutatis mutandis* výše citovaný rozsudek ve věci *Times Newspapers Ltd*, bod 47) – a to tím spíše ve světle faktu, že stěžovateli nebyla uložena povinnost odstranit článek z internetu trvale.

71. K porušení článku 10 Úmluvy tudíž nedošlo.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně:

1. Prohlašuje stížnost za přijatelnou;
2. Rozhoduje, že nedošlo k porušení článku 10 Úmluvy.

(...)

(Zpracovali JUDr. Robert Waltr a Mgr. Jan Strya)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
PÁTÁ SEKCE
20. 1. 2022
VĚC E. M. PROTI NORSKU
(rozsudek ve věci E. M. proti Norsku, stížnost č. 53471/17)

Odnětí dítěte z péče rodičů

Pouze autorský komentář. Překlad textu rozsudku je zveřejněn v [Databázi vybraných rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva](#).

Dotčený článek Úmluvy:
Čl. 8

Odkazy na českou právní úpravu:
§ 865–875 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Klíčová slova:
nejlepší zájem dítěte – odebrání dítěte z péče rodičů – rodičovská odpovědnost – svěření dítěte do péče/výchova

Autorský komentář:

Rozsudek ze dne 20. 1. 2022 ve věci E. M. a ostatní proti Norsku, č. 53471/17, je jedním z řady rozhodnutí o stížnostech směřujících proti postupům norských úřadů (specificky Barnevernet), při nichž dochází k odnětí dětí z péče rodičů. Osud rozhodnutím dotčených dětí byl v České republice podrobně mediálně mapován, a to i díky zásadní aktivitě první stěžovatelky v této oblasti. Zveřejňování citlivých informací o dětech, které byly v silně zranitelném postavení, vedlo okresní soud (tingrett) k zbavení rodičovské odpovědnosti matky – první stěžovatelky. Argumentoval přitom tím, že matka medializovala informace, které získala prostřednictvím své rodičovské zodpovědnosti, způsobem, který u stěžovatele B. (který byl v té době pacientem Psychiatrické ambulance pro děti a mládež) vyvolal problémy a obavy. Proti legitimitě i nezbytnosti takového postupu soudu v demokratické společnosti neměl Soud žádných námitek, a nedovodil tak porušení článku 8 Úmluvy, přičemž poukázal na zjevné odlišnosti dané věci oproti věci Strand Lobben (rozsudek velkého senátu ze dne 10. 9. 2019, Strand Lobben a ostatní proti Norsku, č. 37283/13), kde ze zásad tam vyjádřených primárně vycházel.

Je třeba připomenout, že stejný postup, jaký zvolily norské soudy v případě nežádoucí medializace života dětí ze strany jejich rodičů, jsou v zásadě povinny zvolit i české soudy. Nejvyšší soud České republiky již v roce 2012 publikoval ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek rozsudek ve věci sp. zn. 30 Cdo 3770/2011, kde vyslovil, že aktivní účast nositele rodičovské zodpovědnosti na nežádoucí medializaci dítěte se primárně promítá v oblasti výkonu rodičovské zodpovědnosti, nikoliv do úvah o vyloučení protiprávnosti zásahu způsobeného médií. Ochrana osobnostních práv dítěte vyžaduje, aby bylo chráněno proti všem zásahům, bez ohledu na to, odkud přicházejí. V poměrech tehdy platného zákona o rodině Nejvyšší soud vyložil, že informační sebeurčení dítěte je do určité míry modifikováno vůlí nositelů rodičovské zodpovědnosti. Ti, jak plyne z ustanovení § 31 odst. 2 zákona o rodině, by

měli dbát, aby se veřejnost nedozvídala informace ze soukromého života dítěte, které mohou být vnímány jako pro dítě ponižující, zesměšňující či jinak způsobilé narušit jeho řádný (rozuměno zejména psychický) vývoj. I před přijetím nového občanského zákoníku platilo, že rodiče vykonávají rodičovskou zodpovědnost s ohledem na (nejlepší) zájem dítěte.

Důvody, které vedly norské soudy k zbavení rodičovské odpovědnosti matky, se pak musely negativně promítnout i do jejího práva zastupovat nezletilé stěžovatele u ESLP. Soud v této souvislosti zopakoval svou stávající judikaturu v tom smyslu, že nezletilí se v zásadě mohou obrátit na Soud, zejména pokud jsou zastoupeni rodičem, který je v konfliktu s úřady a kritizuje jejich rozhodnutí a jednání jako neslučitelné s právy zaručenými Úmluvou. V takových případech poskytuje rodičovská odpovědnost oprávnění rodiče obrátit se na soud i jménem dítěte, aby byly chráněny zájmy dítěte (rozsudek ze dne 27. 7. 2006, Iosub Caras proti Rumunsku, č. 7198/04, bod 21). I pokud k Soudu podá návrh rodič jménem svého dítěte, může nastat situace, že Soud identifikuje protichůdné zájmy mezi rodičem a dítětem (viz výše citovaný Strand Lobben, bod 158). Na rozdíl od jiných nedávných případů týkajících se Norska, ve kterých nebyl shledán žádný střet zájmů (viz např. rozsudek ze dne 10. 3. 2020, Pedersen a ostatní proti Norsku, č. 39710/15, bod 45), měl Soud za to, že v dané věci takový konflikt může zjevně nastat, když došlo k závažnému zanedbání rodičovské odpovědnosti matkou, která nedokázala ochránit děti před zneužíváním v původním prostředí.

(Zpracoval JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.D.)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
TŘETÍ SEKCE
25. 11. 2021
VĚC MUCHA PROTI SLOVENSKU
(rozsudek ve věci rozsudek ve věci Mucha proti Slovensku,
stížnost č. 63703/19)

Presumpce neviný jednotlivce v kontextu vymezení skutkového stavu v dohodě o vině a trestu jeho spolupachatelů

Dotčený článek Úmluvy:
čl. 6 odst. 1

Odkazy na českou právní úpravu:
čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod
§ 2 odst. 2, § 175a a násl. zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

Klíčová slova:
Presumpce neviný – dohoda o vině a trestu – nestranný soud – spravedlivý proces

Autorský komentář:

Překládaný rozsudek se zabývá otázkou presumpce neviný a požadavkem na nestranný soud v samostatném řízení stěžovatele, a to v návaznosti na předchozí odsouzení spolupachatelů stěžovatele stejným senátem, kdy odsuzující rozsudky coby výsledky vyjednávání dohod o vině a trestu tvořily věcnou a celistvou součást vlastní věci stěžovatele. Primárně s ohledem na významnou roli těchto rozsudků dospěl Soud k závěru, že vyvstaly objektivně oprávněné pochybnosti o nestrannosti rozhodujícího senátu, čímž došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Dotčený rozsudek Soudu je pro českou právní praxi významný zejména s ohledem na rostoucí význam dohod o vině a trestu v trestněprávním procesu, a to i s ohledem na novelu trestního řádu provedenou zákonem č. 333/2020 Sb., a jejich případného využití při potírání organizovaného zločinu, jak tomu bylo právě ve věci Mucha proti Slovensku. Z předmětné věci plynou maxima, na která musí vnitrostátní soudy pamatovat, rozhodují-li o vině obviněného v samostatném řízení na podkladě již uzavřených a schválených dohod o vině a trestu s dalšími osobami, když v rámci schvalování dohody o vině a trestu se neprovádí dokazování. Bez provedení dokazování nelze spolehlivě dovozovat vinu i další konkrétní osoby, vůči které je vedeno pro totožné jednání samostatné řízení, a proto je nezbytné se vyvarovat jejího označení jako jednoznačného dalšího pachatele v popisu skutkového děje v dohodě o vině a trestu. V opačném případě může vzniknout pochybnost o nestrannosti rozhodujícího senátu, pokud již v dohodě o vině a trestu v popisu skutkového děje de facto konstatuje podíl i další konkrétní osoby na projednávaném skutku.

SHRNUTÍ SKUTKOVÉHO STAVU

Stěžovatel v předmětné věci působil dle zjištění vnitrostátních soudů jako člen organizované zločinecké skupiny, v důsledku čehož byl i s dalšími osobami obviněn zejména ze založení, zosnování a podporování zločinecké skupiny. Další obvinění se rozhodli uzavřít dohody o vině

a trestu, v důsledku čehož bylo o jejich věci rozhodnuto v samostatných řízeních. Dohody byly předloženy k předběžnému schválení předsedou příslušného senátu Specializovaného trestního soudu, jenž byl povinen přihlídnout k obsahu spisu. Následně byly dohody po tom, co nebyla zjištěná zjevná nepřiměřenost nebo závažné porušení procesních předpisů, projednány ve veřejném zasedání před senátem uvedeného soudu. Senát byl při svém posouzení povinen zkoumat například to, zda je uvedený skutek trestným činem, a pokud ano, tak jakým, zda se ho dopustil obviněný, zda je potřeba uložit trest, a pokud ano, tak jaký. Všechna tato řízení byla vedena před stejným tříčlenným senátem uvedeného soudu, jehož členové působí jako profesionální soudci. Senát Specializovaného trestního soudu vydal na základě uvedených dohod o vině a trestu rozsudky, jejichž výroková část byla totožná se standardním odsuzujícím rozsudkem v trestní věci. Stěžovatel byl ve vyhotovení rozsudků označen iniciály a v některých případech taktéž přezdívkou. Rozsudky neobsahovaly žádné odůvodnění kromě rekapitulace procesní historie věci, odkazu na platná právní pravidla týkající se dohody o vině a trestu a zjištění příslušného soudu o dodržení těchto pravidel, o tom, že dohody nebyly nespravedlivé, navržené tresty byly přiměřené a že z těchto důvodů byly dohody o přiznání viny schváleny.

Stěžovatel byl posléze odsouzen v samostatném řízení senátem Specializovaného trestního soudu složeném ze stejných soudců, jak tomu bylo u ostatních obviněných, jeho spolupachatelů. Vymezení trestných činů, z nichž byl shledán vinným, bylo až na nezbytné redakční úpravy totožné s vymezením v rámci dohod, které uzavřeli jeho spolupachatelé. V hlavním líčení spolupachatelé stěžovatele vypověděli jako svědci. V odůvodnění rozhodnutí ve věci stěžovatele bylo, mimo jiné, uvedeno, že odsouzení spolupachatelů bylo věcnou a celistvou součástí posuzované věci, že o těchto rozhodnutích byl soud obeznámen a že byla obsažena ve spisovém materiálu. Pokud jde o trestný čin založení, zosnování a podporování zločinecké skupiny, prvostupňový soud dále poznamenal, že veškeré svědecké výpovědi usvědčující stěžovatele pocházejí především od spolupachatelů, kteří se dohodli na spolupráci s policií. Zároveň však konstatoval, že dotčené důkazy nemůžou být zpochybněny pouze na základě této skutečnosti. V dané věci byly výpovědi podpořeny dalšími, byť nepřímými, důkazy. Usvědčující důkazy přitom převážily nad jakýmkoliv svědeckými výpověďmi učiněnými ve prospěch stěžovatele.

Stěžovatel využil dostupné opravné prostředky, v řízení před vnitrostátními soudy však nebyl úspěšný. Namítal zejména to, že mu bylo upřeno právo na projednání věci nestranným soudem a právo na presumpci nevin, neboť rozsudky odsuzující jeho údajné spolupachatele předjímaly posouzení jeho vlastní věci a byly vydány soudem, jehož složení bylo totožné se složením soudu projednávajícího věc stěžovatele. Ústavní soud ve svém rozhodnutí, kromě dalšího, odkázal na sjednocující stanovisko Nejvyššího soudu, přičemž uvedl, že soud schvalující dohodu o vině a trestu neprováděl a nehodnotil žádné důkazy a rozhodoval pouze o stíhaném skutku, jeho právní kvalifikaci a přiměřenosti uloženého trestu. Rozsudek je přitom závazný pouze pro odsouzeného a dotčený soud neměl prostor na to, aby si vytvořil názor ve vztahu k dalšímu jednotlivci, aniž by vykonal příslušné důkazy. Ústavní soud rovněž uvedl pro porovnání s věcí stěžovatele rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 8. 1996, Ferrantelli a Santangelo proti Itálii, č. 19874/92, když konstatoval, že na rozdíl od tohoto rozhodnutí stěžovatel v projednávané věci ani nenamítal, že by soud prvního stupně čteně citoval z dřívějších rozhodnutí.

RELEVANTNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA A PRAXE

(...)

II. Sjednocující stanovisko vydané trestním kolegiem Nejvyššího soudu

28. Trestněprávní kolegium Nejvyššího soudu vydalo dne 5. 4. 2017 sjednocující stanovisko, jehož cílem bylo sjednotit rozdílný výklad a uplatňování některých ustanovení trestního řádu týkajících se presumpce nevinny a nestrannosti soudu. Publikováno bylo ve Sbírce stanovisek Nejvyššího soudu pod č. 15/2017. V předmětném rozhodnutí bylo mimo jiné uvedeno, že:

„1. Presumpce nevinny ... se vztahuje na obviněného v předmětném trestním řízení a není porušena, pokud účast obviněného na trestné činnosti v předmětném řízení byla uvedena ve výroku nebo v odůvodnění dřívějšího soudního rozhodnutí, kterým byla odsouzená jiná osoba. Stejně tak je překážka věci rozhodnuté (res iudicata) založena pouze ve vztahu k odsouzenému ... v následném trestním řízení může být za stejný trestný čin stíhána jiná ... osoba.

2. Soud schválí dohodu o vině a trestu bez přezkoumání důkazů ..., přičemž toto rozhodnutí ... má právní účinky pouze ve vztahu k obviněnému ...

Pokud soud následně rozhodne ... usnesením o vznesení obvinění proti jinému obviněnému (a to i pro trestný čin, na který se vztahuje dříve schválená dohoda o vině a trestu) ... pak musí provést vlastní hodnocení důkazů v tomto ohledu, aniž by byl jakkoli vázán předchozím schválením dohody o vině a trestu... a nemůže se opírat o schválenou dohodu ...

3. Objektivní test nestrannosti (nebo jejího zdání navenek) ... znamená hodnocení [provedené] nestranným pozorovatelem, který však musí být informován alespoň o základních zárukách (kautely) [které je potřeba dodržet] v použitých postupech. Pokud jde o otázku presumpce nevinny, ta zahrnuje ... okolnosti uvedené v bodech 1 a 2 [výše].

4. Soudce, který rozhoduje o dohodě o vině a trestu, neporušuje presumpci nevinny... ve vztahu k jakékoli jiné osobě, která se – podle přesného skutkového vymezení protiprávního jednání (nebo opomenutí) tvořícího skutkovou podstatu trestného činu, jež je předmětem [dohody o vině a trestu] a rozsudku [o jeho schválení] – podílela na trestném jednání nebo opomenutí připisovaném obviněnému [účastníku dohody]. Takový soudce není vyloučen ... z [rozhodování] následného řízení o návrhu na podání obžaloby proti jiné dotčené osobě (což může zahrnovat spoluobviněného [který je účastníkem] téhož řízení).“

29. V odůvodnění výše uvedené výrokové části sjednocujícího rozhodnutí bylo rovněž uvedeno, že pokud není individuální identifikace jakékoli třetí spoluobviněné osoby nezbytná pro identifikaci trestného činu, jež je předmětem dohody o vině a trestu, je vhodné označit takovou třetí osobu pouze iniciálami. Navzdory tomu, s ohledem na obsah podkladového soudního spisu, soud zkoumající dohodu o vině a trestu poznal úplnou totožnost těchto třetích osob.

(...)

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. NAMÍTANÉ PORUŠENÍ ČL. 6 ÚMLUVY

37. Stěžovatel namítá, že mu bylo odepřeno (i) právo na projednání věci nestranným soudem a (ii) ochrana jeho práva na presumpci nevinny ve smyslu čl. 6 odst. 1 a 2 Úmluvy, jehož příslušné části znějí následovně:

„1. Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla ... projednána ... nestranným soudem ..., který rozhodne o ... oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu.

2. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem.“

(...)

B. K věci samé

(...)

2. Posouzení Soudu

(a) Rozsah projednávané věci

48. Soud konstatuje, že v projednávané věci jsou vzneseny dvě vzájemně propojené námitky – na údajnou absenci řízení před nestranným soudem a na údajné porušení práva stěžovatele na presumpci nevinu. Přestože byl stěžovatel zastoupen obhájcem, nesnažil se zpochybnit, zda byla dodržena spravedlnost ohledně líčení jako takového (srov. rozsudek ze dne 12. 11. 2019, Adamčo proti Slovensku, č. 45084/14, bod 12, nebo rozsudek ze dne 23. 2. 2016, Navalnyy a Ofitserov proti Rusku, č. 46632/13 a 28671/14, bod 102). Jeho konkrétní námitky se odvíjejí od skutečnosti, že byl souzen a odsouzen stejným soudem, který v minulosti odsoudil jeho spolupachatele za trestné činy spáchané společně se stěžovatelem, a že tyto činy byly vymezeny takovým způsobem, z kterého bylo zjevné, že se na nich spolupodílel. V rozsahu, v jakém stěžovatel v souvislosti s čl. 6 odst. 2 namítal nepříznivý dopad rozsudků proti jeho spolupachatelům na předpojatost v jeho vlastním procesu, se stěžovatelovy námitky týkají v podstatě totožné základní otázky. Vzhledem ke konkrétním skutkovým okolnostem projednávané věci bude předmětná otázka posuzovaná jako otázka týkající se nestrannosti soudu ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Při tomto přezkumu bude případně zohledněno i hledisko stěžovatelova práva na presumpci nevinu.

(b) Použitelné zásady

49. Obecné zásady ohledně nestrannosti, jakož i zásady týkající se nestrannosti v kontextu podílení se soudce na předchozích rozhodnutích ve stejné věci, byly nedávno shrnuty v rozsudku ze dne 16. 2. 2021, Meng proti Německu, č. 1128/17. Ze zásad týkajících se nestrannosti v rámci objektivního testu považuje Soud pro počáteční zarámování projednávané věci následující (tamtéž, body 46-48):

- V rámci objektivního testu je nezbytné určit, zda ... existují zjistitelné skutečnosti, které mohou vyvolat pochybnosti o nestrannosti senátu zcela nezávisle na osobním chování kteréhokoliv z členů uvedeného orgánu. V tomto ohledu může mít určitý význam i to, jakým se jeví navenek. Při rozhodování o tom, zda v dané věci existuje legitimní důvod pro obavy, že určitý orgán není nestranný, je stanovisko těch, které o daném orgánu tvrdí, že nestranný není, důležité, ale nikoliv rozhodující. Rozhodující je, zda lze takovou obavu považovat za objektivně odůvodněnou.

- Samotná skutečnost, že soudce již v minulosti rozhodnul o totožném trestném činu, nemůže sama o sobě odůvodňovat obavy o jeho nestrannost. Stejně tak pouhá skutečnost, že soudce již rozhodoval o obdobných, avšak nesouvisejících trestních obviněních nebo že již soudil spoluobviněného v samostatném trestním řízení, sama o sobě nepostačuje k tomu, aby vyvolala pochybnosti o nestrannosti tohoto soudce v pozdější věci.

- Otázka nestrannosti soudce však vyvstává, pokud již dřívější rozhodnutí obsahuje podrobné posouzení role osoby, jež byla následně souzena za trestný čin spáchaný vícero osobami, a to zejména tehdy, pokud dřívější rozhodnutí obsahuje konkrétní kategorizace účasti stěžovatele nebo je z něj zřejmé, že později souzená osoba naplnila všechny podmínky nezbytné pro spáchání trestného činu. V závislosti od okolností konkrétního případu mohou být takové skutečnosti považovány za předjímání otázky viny osoby souzené v pozdějším řízení, a mohou tak vést k objektivně odůvodněným pochybnostem, že vnitrostátní soud má již na počátku

soudního řízení s později souzenou osobou předpojatý názor ohledně skutkových okolností týkajících se této osoby.

(c) Aplikace uvedených zásad na projednávanou věc

50. Nebylo zpochybněno, že stěžovatel byl souzen a odsouzen totožným prvostupňovým soudem, který v minulosti odsoudil jeho spolupachatele za trestné činy spáchané společně s ním, a že při vymezení těchto činů soud poukazoval i na účast stěžovatele na dotčených činech.

51. V tomto ohledu Soud na úvod poznamenává, že dotčený senát soudu prvního stupně se skládal výhradně z profesionálních soudců, u nichž je třeba předpokládat, že byli lépe proškoleni, zvyklí a připraveni se oprostit od svých zkušeností a závěrů z předchozího řízení proti spolupachatelům stěžovatele, než by tomu bylo u soudců laiků (viz Meng proti Německu, cit. výše, body 51 a 55). Soud též poznamenává, že v řízení proti stěžovateli soud prvního stupně sám provedl svědecké, znalecké a jiné důkazy a že v rozsudku odsuzujícím stěžovatele dospěl k vlastním skutkovým a právním závěrům (tamtéž, body 50 a 56), přičemž nebyl právně vázán rozhodnutími týkajícími se spolupachatelů (v této souvislosti viz sjednocující stanovisko ze dne 5. 4. 2017, na které se Soud odkazuje v bodě 28 výše a rozsudek ze dne 28. 6. 2011, Miminoshvili proti Rusku, č. 20197/03, bod 117).

52. Ačkoliv se jedná o důležité prvky při zkoumání otázky, zda soud prvního stupně v případě stěžovatele naplnil požadavky na nestrannost ve smyslu čl. 6 odst. 1, nezbavují Soud povinnosti zkoumat, zda rozsudky vnitrostátního soudu proti spolupachatelům stěžovatele neobsahovaly zjištění, která skutečně způsobila předpojatost v otázce jeho viny (viz. Meng proti Německu, cit. výše, bod 57).

53. Na tomto místě Soud podotýká, že na rozdíl od věci, jako je Meng proti Německu, nebyly rozsudky proti spolupachatelům stěžovatele založeny na hodnocení důkazů proti nim nebo komukoli jinému. Ve skutečnosti byly založeny na dohodách o vině a trestu, na základě kterých spolupachatelé uznali svou vinu za trestné činy, jež jsou v nich konkrétně vymezené. Vzhledem ke konkrétním skutkovým okolnostem projednávané věci však Soud nepovažuje toto rozlišení za rozhodující, a to z následujících dvou důvodů.

54. Zaprvé, zatímco na území smluvních států Úmluvy existují různé podmínky dohod o vině a trestu a přístupy k těmto dohodám, na Slovensku je zaveden systém, v němž je výsledkem dohody odsouzení za trestný čin (viz rozsudek ze dne 29. 4. 2014, Natsvlshvili a Togonidze proti Gruzii, č. 9043/05, body 62–75). ... Dohody o vině a trestu jsou schvalovány soudem formou veřejně vyhlášeného rozsudku (viz bod 27 výše) a jejich výroková část je formulována stejným způsobem, jako je tomu u běžných odsuzujících rozhodnutí, a to zejména, pokud jde o konstatování, že spácháním skutkově vymezeného jednání (nebo opomenutí) se dotyčná obviněná osoba dopustila předmětného trestného činu. Co se týče samotného rozsahu soudního přezkumu ve vztahu k dohodě o vině a trestu, Soud zaznamenává určitý nesoulad mezi postoji vlády a soudů ve věci stěžovatele na jedné straně a platnými právními předpisy na straně druhé. Soudy a vláda zejména naznačily, že při soudním schvalování dohod o vině a trestu spolupachatelů nebylo posuzováno nic jiného než zákonnost a spravedlnost těchto dohod (viz body 22 a 44 výše). Pravidla týkající se rozsahu posouzení návrhu na schválení takových dohod však naznačují, že soud, jež toto posouzení provádí, se musí řídit širším skutkovým a procesním kontextem (viz bod 8 výše).

55. Zadruhé Soud konstatuje, že rozsudky, kterými byly schváleny dohody o vině a trestu stěžovatelových spolupachatelů, obsahovaly podrobný skutkový popis jimi spáchaných trestných činů včetně stěžovatelovy role v nich jako spolupachatele, přičemž přesný skutkový popis některých jimi spáchaných trestných činů byl totožný se skutkovým popisem trestných činů, které byly připisovány stěžovateli. Ačkoliv tyto rozsudky přímo neobsahují žádné

samostatné shledání viny ve vztahu ke stěžovateli (viz body 27 a 28 výše), je nezbytné na ně nahlížet ve světle znaků skutkových podstat dotčených trestných činů – zejména založení, zosnování a podporování zločinecké skupiny, u něhož se ze strany spolupachatelů předpokládá koordinovaná trestná činnost. Odsouzení spolupachatelů stěžovatele za předmětné trestné činy na základě popisu jejich trestné činnosti (který obsahoval přesné skutkové vymezení konkrétní role stěžovatele) tak bylo v zásadě způsobilé vyvolat pochybnosti, zda nedošlo k předjímání odpovědi na otázku ohledně naplnění všech kritérií potřebných pro to, aby byl stěžovatel považován za pachatele předmětných trestných činů (viz Meng proti Německu, cit. výše, bod 48).

56. Odkazování na stěžovatele a jeho jednání uvedeným způsobem může v zásadě zavdat příčinu k ochraně jeho práva na presumpci nevin. Soud si je vědom, že k případnému zásahu do zmíněného práva by došlo především v řízení týkajícím se spolupachatelů stěžovatele a že nic nenavzdává tomu, že by stěžovatel využil jakýkoliv přímý prostředek pro jejich napadení. Přesto je možný zásah do práv stěžovatele spojen s jeho vlastním procesem prostřednictvím stejného senátu a tím, jak uznal samotný senát, že odsouzení spolupachatelů stěžovatele bylo součástí řízení proti stěžovateli, a tak se na něj i nahlíželo (viz bod 18 výše).

57. Soud připomíná, že zásada presumpce nevin bude porušena, pokud soudní rozhodnutí nebo prohlášení úřední osoby týkající se osoby obviněné z trestného činu bude reflektovat názor, že dotyčná osoba je vinna dříve, než jí byla vina skutečně podle zákona prokázána. Je nezbytné důsledně rozlišovat mezi prohlášením, že je někdo pouze podezřelý ze spáchání trestného činu, a jasným prohlášením, že dotyčná osoba předmětný trestný čin spáchala, aniž by byla pravomocně odsouzena. V tomto ohledu Soud zdůrazňuje význam volby slov úředních osob v prohlášeních, jež učinily předtím, než byla osoba souzena a shledána vinnou z určitého trestného činu. Ačkoliv má v uvedené souvislosti použitý jazyk zásadní význam, Soud dále upozorňuje, že to, zda je výrok učiněný úřední osobou v rozporu se zásadou presumpce nevin, musí být určeno v kontextu konkrétních okolností, za nichž byl napadený výrok vysloven. Ani použití některých nešťastných výrazů nemusí být rozhodující, pokud se přihlédne k povaze a kontextu konkrétního řízení (viz rozsudek ze dne 27. 2. 2014, Karaman proti Německu, č. 17103/10, bod 63).

58. Soud ... připouští, že ve složitých trestních řízeních týkajících se několika osob, které nemohou být souzeny společně, mohou být odkazy soudu na účast třetích osob (jež mohou být později souzeny v samostatném řízení) nezbytné pro posouzení viny souzených osob a že trestní soudy jsou povinny zjistit skutkový stav věci významný pro posouzení právní odpovědnosti obviněného co nejpřesněji a nejpřesněji a nemohou zjištěné skutečnosti prezentovat jako pouhé domněnky nebo podezření. Uvedené platí i pro skutečnosti týkající se účasti třetích osob, ačkoliv pokud je třeba takové skutečnosti uvést, měl by se soud vyhnout tomu, aby poskytl více podrobností, než je nezbytné pro posouzení právní odpovědnosti obviněných v projednávané věci (viz Karaman proti Německu, cit. výše, bod 64, nebo rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 5. 9. 2019, C-377/18, AH a další, bod 44). Kromě toho Soud již konstatoval, že i když zákon výslovně stanoví, že z trestního řízení, jehož se osoba neúčastnila, nelze vyvozovat žádné závěry o její vině, soudní rozhodnutí musí být formulována tak, aby se předešlo jakékoliv potenciální předběžné předpojatosti o vině třetí osoby, aby nedošlo k ohrožení spravedlivého posouzení obvinění v rámci samostatného řízení (viz Karaman proti Německu cit. výše, bod 65 a rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 18. 3. 2021, C-440/19, Pometon proti Komisi, bod 63).

59. Pokud se znovu vrátíme ke skutkovým okolnostem projednávané věci, s ohledem na povahu organizované trestné činnosti, z níž byli spolupachatelé stěžovatele obviněni, a vzhledem k tomu, že trestný čin založení, zosnování a podporování zločinecké skupiny mohl být z povahy věci spáchán pouze společně s dalšími osobami, se zdá nepochybné, že pro

posouzení jejich věci bylo nezbytné, aby se při skutkovém vymezení jejich trestné činnosti odkazovalo na třetí osoby.

60. Pokud jde o míru podrobností obsaženou v odkazech na dalšího spolupachatele s určitým postavením ve zločinecké organizaci a rolí v konkrétním stíhaném jednání nebo opomenutí v rámci rozsudků stěžovatelových spolupachatelů, považuje Soud za sporné, zda bylo nutné stěžovatele jednotlivě identifikovat. Je tomu tak proto, že pro právní kvalifikaci stíhaného jednání nebo opomenutí se může jako rozhodující jevit přítomnost spolupachatele se specifickým postavením nebo rolí obecně, nežli individuální přítomnost konkrétní osoby (viz Karaman proti Německu, cit. výše, bod 64). Soud se však domnívá, že není vyzván k tomu, aby na tuto otázku jednoznačně odpověděl, neboť i za předpokladu, že by to bylo skutečně nutné, nelze z důvodů vysvětlených níže přijmout, že odkazy na stěžovatele a jeho jednání v rozsudcích týkajících se spolupachatelů byly formulovány tak, aby se zabránilo jakémukoli potenciálnímu (byť jen implicitnímu) předběžnému úsudku o jeho vině (tamtéž, bod 67).

61. Formulace předmětných odkazů v žádném případě nenaznačovala, že v daném okamžiku byl stěžovatel pouze obviněn a stíhán v samostatném trestním řízení. Zároveň se v odůvodnění odsuzujících rozsudků jeho spolupachatelů ani nikde jinde neobjevuje žádná formulace ani jiné vysvětlení v tom smyslu, že vina stěžovatele nebyla pravomocně prokázána (viz AH a další, cit. výše, bod 34).

62. Je pravdou, že v rozsudcích odsuzujících spolupachatele byl stěžovatel označen pouze iniciálami a přezdívkou. Jak je však uvedeno ve sjednocujícím stanovisku (viz bod 29 výše), je zřejmé, že soud prvního stupně si byl plně vědom jeho totožnosti. Navíc, a to je ještě důležitější (neboť přesné skutkové vymezení trestné činnosti samotného stěžovatele je totožné s vymezením trestné činnosti jeho spolupachatelů), nemůže být pochyb o tom, že účast stěžovatele na jejich trestné činnosti byla konkrétně a individuálně vymezena v rozsudcích, kterými byli tito spolupachatelé uznáni vinnými.

63. Vnitrostátní soudy i vláda se při konfrontaci s námitkami stěžovatele odvolávaly na sjednocující stanovisko ze dne 5. 4. 2017. Jak je patrné z jeho obsahu, uvedené stanovisko se zabývá sjednocením rozdílného výkladu a aplikací některých ustanovení trestního řádu týkajících se presumpce nevinny a nestrannosti soudu v rámci řízení o dovolání v abstraktní rovině. Jinými slovy poskytuje výkladový návod ve vztahu k použitelným právním ustanovením, a tudíž se zabývá výhradně otázkami zákonnosti. Zvláště v souvislosti s otázkou nestrannosti soudu, jenž postupně odsuzuje spolupachatele, sjednocující stanovisko naznačuje, že by uvedená otázka měla být posuzována z pohledu neutrálního pozorovatele, který je však informován alespoň o základních zárukách, které platí pro použité procesní postupy. Z hlediska způsobu nastavení daných postupů žádná otázka zpochybňující nestrannost nevyvstala. Ponecháme-li stranou proveditelnost toho, aby třetí pozorovatel měl potřebnou znalost předmětných procesních postupů (vzhledem k tomu, že soudní výklad použitelných ustanovení se rozcházel natolik, že bylo nutné provést konsolidaci prostřednictvím zmíněného sjednocujícího stanoviska), Soud konstatuje, že toto stanovisko se nijak nezabývalo jazykovou ani jinou individuální stránkou dotčených rozsudků.

64. Vzhledem k tomu, že soud prvního stupně ve věci stěžovatele považoval odsouzení jeho spolupachatelů za součást řízení proti němu, měl přinejmenším na první pohled zřejmou motivaci k tomu, aby zůstal v souladu se svými dřívějšími rozsudky, protože jakákoli rozporná zjištění učiněná v řízení proti stěžovateli by mohla narušit věrohodnost rozsudků proti jeho spolupachatelům (Navalnyy a Ofitserov proti Rusku, cit. výše, bod 108). Obdobně i spolupachatelé – vzhledem k tomu, že stěžovatelovo vlastní odsouzení bylo do značné míry založeno na jimi poskytnutých důkazech a jejich doznání v rámci vyjednávání dohody o vině a trestu byla směrem ke stěžovateli usvědčující – měli zřejmou motivaci neodporovat svým dřívějším výpovědím (tamtéž, bod 109).

65. Pokud vláda namítala, že stěžovatelovy námitky byly vyjádřeny pouze abstraktně, což je v souladu s konstatováním Ústavního soudu, že nepředložil žádný argument v tom smyslu, že by soud prvního stupně čteně citoval z rozsudků odsuzujících stěžovatelovy spolupachatele (viz bod 23 výše), Soud v této souvislosti považuje za zarážející, že daná poznámka Ústavního soudu zřejmě ignoruje skutečnost, že celé skutkové vymezení trestných činů přičítaných stěžovateli bylo zcela totožné s trestnými činy jeho spolupachatelů. Navíc Soud bere na vědomí odpověď stěžovatele vládě – totiž že vnitrostátní systém ... nestanovuje procesní postup, kterým by se bylo možné dovolávat individuální skutečnosti v dané věci. Vláda na tento argument neodpověděla a soustředila se především na obecné rysy fungování systému dohod o vině a trestu ve světle sjednocujícího stanoviska a výše uvedené novely trestního řádu, která vstoupila v účinnost v roce 2019.

66. Soud tedy konstatuje, že ačkoliv obecné procesní záruky uvedené ve sjednocujícím stanovisku ze dne 5. 4. 2017 byly nepochybně relevantní, s ohledem na konkrétní skutkové okolnosti projednávané věci nebyly dostatečné. S ohledem na jejich formulaci byly rozsudky proti spolupachatelům stěžovatele na újmu jeho právu být považován za nevinného, dokud mu není prokázána vina. Vzhledem k tomu, jakou roli rozsudky sehrály ve vlastním řízení stěžovatele, které se konalo před stejným soudem, byly jeho pochybnosti o nestrannosti objektivně opodstatněné.

67. Soud konečně připomíná, že vyšší nebo vrcholný soud může za určitých okolností napravit vady, které vznikly v prvoinstančním řízení. I když vyšší soudy ve věci stěžovatele měly pravomoc zrušit rozsudek soudu prvního stupně z důvodu, že nebyl nestranný a že došlo k jiným zásadním procesním pochybením, neučinily tak, a nezajistily tedy nápravu dotčených vad (viz Meng proti Německu, cit. výše, bod 64).

68. Došlo tudíž k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

(...)

VÝROK

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. prohlašuje stížnost za přijatelnou;
 2. rozhoduje, že došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy;
- (...).

(Zpracovali JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D., a Mgr. Lívia Ivánková)

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
PRVNÍ SEKCE
7. 10. 2021
VĚC ŁYSAK proti POLSKU
(rozsudek ve věci Łysak proti Polsku, stížnost č. 1631/16)

Zajištění věci pro účely trestního řízení

Dotčený článek Úmluvy:

čl. 1 Protokolu č. 1

Odkazy na českou právní úpravu:

čl. 11 Listiny základních práv a svobod

Klíčová slova:

kontrola nakládání s majetkem – neschopnost vnitrostátních soudů vyhodnotit relevantní okolnosti a dostatečně zvážit méně omezující opatření – narušení spravedlivé rovnováhy mezi protichůdnými zájmy

Autorský komentář:

Předkládané rozhodnutí rozvíjí dosavadní judikaturu Soudu k Článku 1, Protokolu č. 1 k Úmluvě (zejména v rámci působnosti jeho druhého odstavce) a je v něm v souladu s ní zdůrazněno, že k zajištění věci pro účely trestního řízení může dojít, jestliže je to v souladu se zákonnými předpoklady, ve veřejném zájmu společnosti a bez známek libovůle orgánů činných v trestním řízení, a je-li to přiměřené, tzn., že je třeba zajistit „spravedlivou rovnováhu“ mezi požadavky veřejného zájmu společnosti a požadavky na ochranu základních práv jednotlivce.

Významným se toto rozhodnutí jeví v tom, že Soud zde své závěry o prodlení při rozhodování o zajištěných věcech vyjádřil k trestnímu řízení, které plně neskončilo, a shledal, že bylo třeba diferencovat odlišnost stavu řízení k části věcí, ke kterým řízení již skončilo a k těm, ohledně nichž se dále vedlo.

Podnětnými jsou názory Soudu k tomu, že v případě majetkových práv je třeba vždy jednat v co nejkratší době, a to i když je zřejmé, že zajištěné věci sloužily ke spáchání trestné činnosti. Podle Soudu je však pro časové vymezení, po které dojde k zajištění věci pro účely trestního řízení, rozhodné, aby se i v průběhu řízení, kdy je věc již zajištěna, orgány činné v trestním řízení nutností jejího dalšího zajištění stále zabývaly, a to v návaznosti na stav probíhajícího řízení, a dbaly na to, aby případně došlo i k rozhodnutí o propadnutí věci.

Z uvedených důvodů se toto rozhodnutí jeví důležitým i pro české trestní řízení, kde jsou sice vytknuté vady a zdůrazněné zásady dostatečně právně podchyceny v ustanoveních § 79a nebo 79b a násl. tr. ř., nicméně v praxi nejsou vždy orgány činnými v trestním řízení ve všech případech respektovány (viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2021, sp. zn. 8 Tdo 766/2021, Ústavního soudu ze dne 20. 10. 2015, sp. zn. II. ÚS 3662/14 nebo ze dne 13. 3. 2018, sp. zn. II. ÚS 1367/17, a rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 17. 3. 2022, FU QUAN, s. r. o. proti České republice, č. 24827/14).

Za pozornost stojí i důsledky komentovaného rozhodnutí v rámci civilního práva, a to konkrétně v oblasti odpovědnosti státu za újmu způsobenou při výkonu veřejné moci. Z judikatury Nejvyššího soudu plyne, že stát za ni může odpovídat v případě, kdy je rozhodnutí o zajištění věci zrušeno pro nezákonnost, přičemž za takové zrušení nelze pokládat skutečnost,

že trestní řízení nedospělo k odsuzujícímu rozsudku. Vedle toho lze však uvažovat o odpovědnosti státu za újmu způsobenou tím, že samotné zajištění, byť původně zákonné, trvalo nepřiměřeně dlouho, tj. v průběhu zajištění převážil zájem na ochraně vlastnictví osoby, jejíž věc byla zajištěna, nad zájmem státu na omezení jejího vlastnického práva zajištěním věci. Soudy rozhodující v trestním řízení by si daných okolností měly být vědomy a pravidelně zkoumat, zda je z hlediska potřeb trestního řízení zajištění věci stále nezbytné a zda již nedošlo k nepřiměřenému omezení vlastnického práva, jak je shora uvedeno (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2015, sp. zn. 30 Cdo 3310/2013, uveřejněný pod číslem 8/2016 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

(JUDr. Milada Šámalová a JUDr. Pavel Simon)

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatel provozoval velkoobchod s oděvy prodávající značkové oblečení. Dne 21. 2. 2013 policie provedla prohlídku jeho provozoven a zajistila 582 ks jeho zboží v rámci vyšetřování trestné činnosti proti neznámému pachateli pro podezření z obchodování s padělkami. Orgány činné v trestním řízení u oděvních značek B., G. a T. H., prokázaly, že oděvy prodávané stěžovatelem jsou padělkami. Dne 24. 4. 2013 bylo na základě příkazu okresního státního zástupce ze dne 22. 4. 2013 zajištěno další zboží (značky B., G. a T. H.). Dne 13. 5. 2013 policie vydala rozhodnutí, kterým zařadila vyjmenované věci do důkazního materiálu v trestním řízení vedeném pro podezření z padělání oblečení.

Dne 28. 5. 2013 podal stěžovatel proti tomuto rozhodnutí mimořádnou stížnost s odůvodněním, že podezření je neopodstatněné. Ve stejný den podal stěžovatel také formální stížnost na okresního státního zástupce. Stížnost byla dne 12. 6. 2013 zamítnuta krajským státním zástupcem v Sosnowci (Prokurator Okręgowy) jako neopodstatněná. Ve dnech 3. 6. a 18. 7. 2013 vnitrostátní orgány nařídily vypracování znaleckého posudku, aby zjistily, zda je zboží zabavené stěžovateli opatřeno pravými nebo padělanými ochrannými známkami. Podle vyjádření vlády dospěl znalec k závěru, že ochranné známky všech tří oděvních značek, které byly vytištěny na zajištěných oděvech, jsou totožné s pravými ochrannými známkami. Znalec měl nicméně podezření, že by oděvy mohly být padělkami, a proto doporučil, aby je dále prozkoumali zástupci těchto značek nebo specializovaný odborník. Dne 28. 8. 2013 Okresní soud v Sosnowci (Sąd Rejonowy) zamítl stěžovatelovo mezitímní odvolání jako nedůvodné. Soud vycházel zejména z posudku znalce, který dospěl k závěru, že ochranné známky na předmětných oděvech mohou být falešné. V červenci 2013 zástupci tří dotčených oděvních značek prozkoumali fotografie zabavených oděvů a shledali, že jde o padělkami. Následně vyšetřující orgány odhalily, že dodavatelé, od kterých stěžovatel čerpal ochranné známky, nebyli autorizovanými distributory značek T. H. a B.

Dne 30. 12. 2013 okresní státní zástupce zastavil vyšetřování, neboť nebylo možné bez důvodných pochybností uzavřít, že stěžovatel jednal s úmyslem spáchat trestný čin, nýbrž pouze to, že jednal nedbalostně. Do úvahy přicházela odpovědnost podle norem občanského práva. Dne 23. 5. 2014 Okresní soud v Sosnowci toto rozhodnutí zrušil a vrátil případ k dalšímu šetření. Dne 2. 7. 2014 okresní státní zástupce povolil další prohlídku provozovny stěžovatele a zajištění jeho obchodních záznamů. Ve dnech 3. a 7. 7. 2014 byly zajištěné věci klasifikovány jako důkazní prostředky. Dne 9. 7. 2014 podal stěžovatel proti rozhodnutí státního zástupce mezitímní odvolání a požádal o vrácení věci. Okresní soud v Sosnowci 10. 9. 2014 toto odvolání zamítl s tím, že záznamy byly nezbytné pro účely vyšetřování. Dne 25. 11. 2014 bylo vyšetřování pozastaveno, protože vnitrostátní orgány čekaly na důkazy, které zajišťovaly ze zahraničí. Stěžovatel ve dnech 1. 12. 2014 a 18. 5. 2015 požádal státního zástupce, aby mu vrátil věcné důkazy, které byly předmětem rozhodnutí ze dne 13. 5. 2013, s odůvodněním, že zboží již není

pro účely vyšetřování potřeba. Dne 16. 12. 2014, resp. 8. 6. 2015 okresní státní zástupce stěžovateli sdělil, že jeho žádostem nelze vyhovět, protože vyšetřování bylo pozastaveno a čeká se na výsledky vyšetřování prováděného v rámci mezinárodní spolupráce. K bližší neurčenému datu byl vypracován nový znalecký posudek. Dospěl k závěru, že předmětné oblečení bylo padělané. K bližší neurčenému datu v roce 2016 byla také projednána věc týkající se oděvů značky T. H. a byla zastavena.

Dne 26. 2. 2018 Okresní soud v Sosnowci zprostil stěžovatele obžaloby pro přečin distribuce padělků oblečení značky T. H. Dne 7. 9. 2018 Odvolací soud v Katovicích (Sąd Apelacyjny) toto rozhodnutí potvrdil. V červnu 2017 italské orgány informovaly polského státního zástupce, že nemohou najít osobu hledanou pro účely probíhajícího trestního vyšetřování. V říjnu 2017 byl ve věci vyslechnut francouzský státní příslušník. Zdá se, že vyšetřování týkající se oděvů B. a G. stále probíhá, přičemž stěžovatel, který nebyl obviněn, má nadále status svědka.

Dne 15. 10. 2013 stěžovatel zažaloval Okresní soud v Sosnowci a požadoval 24 000 polských zlotých (přibližně 6 000 EUR) jako odškodné z důvodu vleklého zajištění jeho majetku. Dne 17. 4. 2014 Okresní soud v Sosnowci tuto žalobu zamítl. Dne 18. 3. 2015 Krajský soud v Katovicích zamítl odvolání stěžovatele.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČLÁNKU 1 PROTOKOLU Č. 1 K ÚMLUVĚ

54. Stěžovatel pro neodůvodněné a zbytečně zdlouhavé zajištění jeho majetku podal stížnost podle čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě proti neodůvodněnému a zbytečně zdlouhavému zajištění jeho majetku. Předmětné ustanovení zní takto:

Článek 1 Protokolu č. 1

“Každá fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek. Nikdo nemůže být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu a za podmínek, které stanoví zákon a obecné zásady mezinárodního práva.

Předchozí ustanovení nebrání právu států přijímat zákony, které považují za nezbytné, aby upravily užívání majetku v souladu s obecným zájmem a zajistily placení daní a jiných poplatků nebo pokut.“

A. Přijatelnost

55. Vláda vznesla předběžnou námitku, kterou tvrdila, že stížnost je nepřijatelná pro nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků.

56. Podle jejího názoru byla stížnost předčasná, protože trestní řízení týkající se stěžovatele stále probíhalo.

57. Vláda uvedla, že i kdyby bylo trestní řízení nakonec zastaveno, zajištění majetku by mohlo být zachováno pro účely jakéhokoli potenciálního trestního řízení podle druhé části § 305 zákona o průmyslovém vlastnictví, konkrétně pro trestný čin označování zboží určeného k obchodování padělanými ochrannými známkami. Další možností bylo, aby úřady rozhodly o propadnutí věcí. Pokud by byla trestní věc v přípravném řízení zastavena, musel by o zajištěných věcech rozhodnout státní zástupce a stěžovatel by měl právo se proti takovému rozhodnutí odvolat.

58. Vláda rovněž poukázala na další možný postup, resp. to, že dotčené společnosti mohly žalovat stěžovatele podle občanského práva podle § 296 odst. 1 zákona o průmyslovém

vlastnictví. Zajišťovací opatření tedy mohlo zůstat v platnosti. V konečném důsledku by stěžovatel mohl napadnout jakékoli soudní rozhodnutí vydané v průběhu takového řízení.

59. Vláda argumentovala tím, že stěžovatel místo podání formální stížnosti na okresního státního zástupce měl raději odstoupit od smlouvy se svými dodavateli na základě jejich občanskoprávní odpovědnosti a implicitní záruky za vady, případně je měl zažalovat podle obecných ustanovení o občanskoprávní odpovědnosti za škodu (§ 417 polského občanského zákoníku).

60. Stěžovatel nevznesl žádné připomínky k výše uvedené předběžné námitce vlády.

61. Soud znovu opakuje, že stěžovatel by měl mít k dispozici běžné opravné prostředky, které jsou dostupné a dostatečné k nápravě tvrzených pochybení. Existence předmětných opravných prostředků musí být dostatečně jistá nejen teoreticky, ale i prakticky, v opačném případě nebudou mít potřebnou dostupnost a účinnost. Neexistuje však žádná povinnost uchýlit se k opravným prostředkům, které jsou nedostatečné nebo neúčinné (viz rozhodnutí velkého senátu ze dne 1. 3. 2010, Demopoulos a ostatní proti Turecku, č. 46113/99, bod 70).

62. Pokud jde o tento případ, Soud poznamenává, že stěžovatel tvrdil, že ve dnech 21. 2. a 24. 4. 2013 vnitrostátní orgány zabavily 582 položek jeho zboží a klasifikovaly je jako důkazy v trestním řízení vedeném pro podezření z obchodování s padělanými oděvy. Opatření bylo povoleno státním zástupcem podle § 217 odst. 1 polského trestního řádu. Následné řízení, které se původně týkalo tří obchodních značek, bylo nakonec rozděleno do dvou samostatných řízení. Pokud jde o obchodování s padělanými oděvy značek B. a G., stěžovatel měl v řízení postavení svědka. Pokud jde o obchodování s padělanými oděvy ve věci T. H., stěžovatel byl obviněn, a poté zproštěn viny. Ať je to jakkoli, ve světle informací, které má Soud k dispozici, žádná ze zabavených věcí nebyla stěžovateli vrácena.

63. Soud navíc poznamenává, že stěžovatel podal odvolání proti rozhodnutí o zařazení zajištěného zboží mezi důkazy. Rovněž podal formální stížnost týkající se postupu státního zástupce v souvislosti s domovní prohlídkou a zajištěním věcí. Tyto opravné prostředky byly bezpředmětné. Vnitrostátní orgány shledaly, že prohlídka i zajištění byly zákonné a nevyznačovaly se žádnými procesními nedostatky. Rozhodnutí klasifikovat zajištěné věci jako důkazy bylo s ohledem na závěry znalce považováno za oprávněné.

64. V pozdější fázi řízení stěžovatel dvakrát požádal státního zástupce o vrácení zabaveného zboží. Dne 16. 12. 2014, resp. 8. 6. 2015, okresní státní zástupce odmítl těmto žádostem vyhovět.

65. Pokud jde o předběžnou námitku vlády, že stížnost je předčasná, Soud poznamenává, že stížnost stěžovatele podle článku 1 Protokolu č. 1 se týká právě skutečnosti, že nebylo přijato žádné rozhodnutí o osudu jeho zboží, které bylo v roce 2013 zajištěno a zařazeno mezi důkazy ve věci, která do dnešního dne není zcela skončena. Soud proto shledal, že různé scénáře, které vláda předložila ohledně toho, jak by se mohl daný případ vyvíjet (viz body 57 a 58 výše), jsou pro otázku přijatelnosti irelevantní. Stejně tak možnost stěžovatele domáhat se nápravy na svých dodavatelích v režimu implicitní záruky za vady nepředstavuje adekvátní nápravu, protože jeho stížnost u Soudu směřuje proti vnitrostátním orgánům.

66. V důsledku toho Soud zamítá předběžnou námitku vlády.

67. Soud konstatuje, že stížnost není zjevně neopodstatněná ve smyslu čl. 35 odst. 3 písm. a) Úmluvy. Dále poznamenává, že není nepřijatelná z žádných jiných důvodů. Musí být proto prohlášena za přijatelnou.

B. Rozhodnutí ve věci samé

1. Vyjádření stran

68. Stěžovatel tvrdil, že zajištění jeho zboží pro účely trestního řízení bylo neoprávněné a že opatření trvalo zbytečně dlouho v rozporu s článkem 1 Protokolu č. 1. Zajištění pro něj mělo dalekosáhlé negativní důsledky, protože musel ukončit svou hlavní komerční činnost prodeje značkového oblečení.

69. Vláda uznala, že došlo k zásahu do vlastnických práv stěžovatele, ale měla za to, že byl v souladu se zákonem a sledoval legitimní cíl zajistit důkazy nezbytné pro účely probíhajícího trestního řízení.

70. Za tímto účelem předložila s odkazem na znalecké posudky, na informace zástupců tří dotčených značek oblečení a na rozhodnutí státního zástupce ze dne 30. 12. 2013 vyjádření, že existovalo silné podezření, že zajištěné věci jsou padělky. Z toho vyplynulo, že i v případě neexistence nezbytného úmyslu ke spáchání trestného činu, kdy stěžovatel v konečném důsledku nebyl trestně odpovědný, lze předmětné zajištění považovat za oprávněné s ohledem na možnost, že stěžovatel mohl být žalován podle zákona o průmyslovém vlastnictví pro porušení práv z ochranné známky ze strany dotčených oděvních značek.

71. Vláda rovněž zdůraznila, že stěžovatel byl profesionálním podnikatelem, a jako takový si měl být vědom ekonomických rizik, která s sebou nese obchodování s padělaným zbožím. Za tímto účelem měl stěžovatel postupovat při výběru svých dodavatelů pečlivěji.

72. Vláda dále tvrdila, že ztráty, které stěžovatel utrpěl v důsledku zajištění, byly úměrné hodnotě jeho transakcí. O podnikání stěžovatele poskytli následující informace. Obchodní marže stěžovatele se pohybovala kolem 200 % z kupní ceny zboží od dodavatele. Toto zboží prodával za zhruba polovinu tržní hodnoty originálních produktů. Stěžovatel si například koupil košile s ochrannou známkou B. za 110 polských zlotých („PLN“ – přibližně 27 EUR) za kus. Každou košili by prodal za 329 PLN (82 EUR). Tržní hodnota pravé košile byla 775 PLN (193 EUR).

73. Vláda dospěla k závěru, že napadené opatření nepřiměřeně nezasáhlo do práv stěžovatele a nezpůsobilo mu nadměrnou individuální zátěž. Podle veřejných záznamů společnost stěžovatele stále fungovala. Navíc podle stávajícího právního rámce mohl stěžovatel požadovat náhradu od svých dodavatelů.

74. Konečně poukázala na to, že rozhodnutí vydaná ohledně majetku stěžovatele nebyla svévolná ani se nevyznačovala zjevnou chybou v úsudku.

2. Hodnocení soudu

(a) Obecné principy

75. Článek 1 Protokolu č. 1, který zaručuje právo na ochranu majetku, obsahuje tři odlišná pravidla: „první pravidlo uvedené v první větě prvního odstavce má obecnou povahu a vyjadřuje zásadu poklidného užívání majetku; druhé pravidlo, obsažené ve druhé větě prvního odstavce, se týká zbavení majetku a podmiňuje jej určitými podmínkami; třetí pravidlo uvedené ve druhém odstavci uznává, že smluvní státy jsou mimo jiné oprávněny kontrolovat užívání majetku v souladu s veřejným zájmem. Tato tři pravidla však nejsou „odlišná“ a spolu nesouvisející. Druhé a třetí pravidlo se týká konkrétních případů zásahu do práva na pokojné užívání majetku, a proto by měla být obě vykládána ve světle obecné zásady vyjádřené v prvním pravidle [viz rozsudek velkého senátu ze dne 30. 8. 2007, J. A. Pye (Oxford) Ltd a J. A. Pye (Oxford) Land Ltd proti Spojenému království, č. 44302/02, bod 52; rozsudek velkého senátu ze dne 11. 1. 2007, Anheuser-Busch Inc. proti Portugalsku, č. 73049/01, bod 62; též rozsudek

ze dne 24. 10. 1986, AGOSI proti Spojenému království, č. 9118/80, bod 48, a rozsudek ze dne 21. 10. 2014, Hábenczius proti Maďarsku, č. 44473/06, bod 27].

76. Zajištění majetku za účelem soudního řízení se obvykle týká kontroly užívání majetku, která spadá do působnosti druhého odstavce článku 1 Protokolu č. 1 (viz mimo jiné rozsudek ze dne 22. 2. 1994, Raimondo proti Itálii, č. 12954/87, bod 27; rozsudek ze dne 4. 3. 2010, Patrikova proti Bulharsku, č. 71835/01, bod 81; rozsudek ze dne 5. 11. 2013, JGK Statyba Ltd a Guselnikovas proti Litvě, č. 3330/12, bod 117; rozsudek ve věci Hábenczius, cit. výše, bod 28; rozsudek ze dne 17. 5. 2016, Džinić proti Chorvatsku, č. 38359/13, bod 62; rozsudek ze dne 10. 10. 2017, Lachikhina proti Rusku, č. 38783/07, bod 58; a rozsudek ze dne 7. 11. 2006, Adamczyk proti Polsku, č. 28551/04, a contrario viz rozsudek ze dne 24. 7. 2012, Waldemar Nowakowski proti Polsku, č. 55167/11, bod 46).

77. Aby byl zásah slučitelný s článkem 1 Protokolu č. 1, musí být v souladu se zákonem, ve veřejném zájmu a přiměřený, to znamená, že musí být zajištěna „spravedlivá rovnováha“ mezi požadavky veřejného zájmu společnosti a požadavky na ochranu základních práv jednotlivce [viz mezi mnoha jinými rozsudek velkého senátu ze dne 5. 1. 2000, Beyeler proti Itálii, č. 33202/96, bod 107, a rozsudek velkého senátu J. A. Pye (Oxford) Ltd a J. A. Pye (Oxford) Land Ltd, citovaný výše, bod 75]. Požadované spravedlivé rovnováhy nebude dosaženo, pokud dotčená osoba nese individuální a nadměrné břemeno (viz rozsudek ze dne 23. 9. 1982, Sporrang a Lönnroth proti Švédsku, body 69 až 74, a rozsudek ve věci Hábenczius, cit. výše, bod 29).

78. Uplatnění prozatímních opatření v rámci soudního řízení, jejichž cílem je předvídat možnou konfiskaci majetku, již bylo považováno za „veřejný zájem společnosti“ (viz rozsudek ze dne 22. 1. 2009, Boržonov proti Rusku, č. 18274/04, bod 58, a odkazy v něm uvedené; a rozsudek ze dne 23. 1. 2014, East West Alliance Limited proti Ukrajině, č. 19336/04, bod 187, a rozsudek ve věci Džinić, cit. výše, bod 65).

(b) Aplikace zmíněných principů na projednávanou věc

79. Mezi stranami není sporu o tom, že předmětné opatření představovalo zásah do stěžovatelova práva na pokojné užívání majetku. Zabavení 582 položek stěžovatelova zboží představovalo dočasné, byť zdlouhavé omezení užívání jeho majetku a nevedlo k převodu vlastnictví. Soud se tedy řídí obecným principem uvedeným výše a předmětný zásah kvalifikuje jako kontrolu užívání majetku ve smyslu čl. 1 odst. 2 Protokolu č. 1.

80. Předmětné věci byly zajištěny podle § 217 odst. 1 polského trestního řádu a zařazeny do důkazního materiálu v trestním řízení vedeném pro podezření z obchodování s padělkami oděvů. Soud tak konstatuje, že zásah byl předpokládán zákonem a byl ve veřejném zájmu společnosti.

81. I když k němu došlo „za podmínek stanovených zákonem“ – což znamená neexistenci svévole – a ve veřejném zájmu, jak je uvedeno výše (viz bod 77 výše), tak zásah do práva na pokojné užívání vlastnictví musí vždy nalézt „spravedlivou rovnováhu“ mezi požadavky veřejného zájmu společnosti a požadavky na ochranu základních práv jednotlivce. Zejména musí existovat přiměřený vztah proporcionality mezi použitými prostředky a cílem, jehož má být dosaženo (viz rozsudek velkého senátu ze dne 28. 7. 1999, Immobiliare Saffi proti Itálii, č. 22774/93, bod 49; a rozsudek ve věci JGK Statyba Ltd a Guselnikovas, cit. výše, bod 127).

82. Soud úvodem poznamenává, že zajištění majetku je ze své povahy tvrdým a omezujícím opatřením pro jeho vlastníka. Může zasáhnout do práv vlastníka do té míry, že může být ohrožena jeho hlavní podnikatelská činnost nebo dokonce jeho životní podmínky (viz rozsudek ve věci JGK Statyba Ltd a Guselnikovas, cit. výše, bod 129 s dalšími odkazy).

83. V projednávané věci tvrzené porušení vlastnických práv stěžovatele vyplývá jednak ze samotného uložení opatření, jednak ze skutečnosti, že opatření zůstalo v platnosti déle než šest let, zatímco předmětné trestní řízení stále probíhá.

84. Soud akceptuje odůvodnění původních rozhodnutí o zajištění zboží stěžovatele a to, že se stalo součástí důkazního materiálu v trestním řízení týkajícím se obchodování s padělanými oděvy. Podezření, že dotyčné oblečení je padělané, bylo skutečně velmi silné s ohledem na prohlášení zástupců dotčených oděvních značek a znalecký posudek.

85. Pokud jde o dobu trvání opatření, Soud uznává, že řádný výkon spravedlnosti nějakou dobu trvá (viz *mutatis mutandis* rozsudek ve věci *JGK Statyba Ltd a Guseľnikovas*, cit. výše, body 131, 132). Je-li však ve hře otázka veřejného zájmu, zejména pokud se věc dotýká základních lidských práv, jako jsou majetková práva, musí orgány veřejné moci jednat v co nejkratším čase (tamtéž, bod 133).

86. V tomto případě trestní vyšetřování poměrně rychle vedlo státního zástupce k závěru, že zboží tří dotčených oděvních značek, které stěžovatel nabídl k prodeji, bylo skutečně padělané. Od roku 2014 tak bylo jediným cílem vyšetřování (pokud jde o značky B. a G.) zjištění druhého obligatorního znaku předmětného trestného činu, a to úmyslu stěžovatele. Za tímto účelem úřady zabavily obchodní záznamy stěžovatele. Navázaly také mezinárodní spolupráci s cílem najít stěžovateli údajné spolupracovníky působící v zemích, kde byly oděvy vyrobeny. Vyšetřování bylo nějakou dobu, nebo možná stále je, oficiálně pozastaveno a čekalo se na výsledky této mezinárodní spolupráce.

87. Soud rovněž poznamenává, že pokud jde o třetí dotčenou značku, T. H., tak bylo řízení zastaveno a stěžovatel byl zproštěn viny.

88. Zdálo by se tedy, že předmětné oblečení již nějakou dobu nemohlo být legitimně vnímáno jako nezbytný důkaz, což bylo formálním odůvodněním jeho zajištění. Soud navíc poznamenává, že s ohledem na materiály, které má k dispozici, vnitrostátní orgány nezhájily žádné další související trestní vyšetřování ani občanskoprávní řízení za údajné porušení práv z ochranné známky. Rovněž se zdá, že tomuto způsobu řešení by bránila překážka promlčení.

89. Soud dále poznamenává, že v případě neexistence rozhodnutí o propadnutí věcí zůstávají dotčené oděvy nadále majetkem stěžovatele. Pokud by bylo jejich zajištění zrušeno, mohl by stěžovatel učinit informované rozhodnutí o tom, jak dotyčné zboží použít nebo zlikvidovat.

90. Konečně se Soud domnívá, že stěžovatelova situace nebyla dostatečně zmírněna existencí zadostiučinění v rámci civilního práva v podobě implicitní záruky za vady, jak se dovolává vláda. Vzhledem k tomu, že neexistují žádné příklady relevantní domácí praxe, není Soud přesvědčen o tom, že by výše uvedený právní rámec umožnil stěžovateli žádat a získat náhradu od svých dodavatelů (naproti tomu viz rozsudek ze dne 28. 4. 2016, *Sulejmani proti Bývalé jugoslávské republice Makedonie*, č. 74681/11, bod 41).

91. Shora uvedené úvahy jsou dostatečné k tomu, aby Soud mohl dospět k závěru, že vnitrostátní soudy nezhodnotily všechny relevantní okolnosti stěžovatelova případu a dostatečně nezvážily možnost přijmout méně omezující opatření ohledně stěžovatelova majetku. V důsledku toho zajištění stěžovatelova majetku po dobu delší než šest let představovalo pro stěžovatele individuální a nadměrné břemeno, které narušilo „spravedlivou rovnováhu“, které by mělo být dosaženo mezi ochranou práva na pokojné užívání majetku a požadavky veřejného zájmu (viz *mutatis mutandis* rozsudek ve věci *Džinić* a rozsudek ve věci *Lachikhina*, oba cit. výše).

92. Došlo tedy k porušení článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

(...)

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně

1. Prohlašuje stížnost za přijatelnou;

2. Rozhoduje, že došlo k porušení článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě;
3. Rozhoduje, že otázka aplikace článku 41 Úmluvy není připravena k rozhodnutí, a proto,
 - a) si vyhrazuje uvedenou otázku;
 - b) vyzývá vládu a stěžovatele, aby do tří měsíců ode dne, kdy rozsudek nabude právní moci, předložili v souladu s článkem 44 odst. 2 Úmluvy svá písemná vyjádření k výši náhrady škody, která má být stěžovateli přiznána, a zejména informovali Soud o jakékoli dohodě, které mohou v této otázce dosáhnout;
4. Vyhrazuje si další postup v řízení a deleguje na předsedu Komory pravomoc jej v případě potřeby upravit.

(Zpracoval Mgr. Josef Zelinka)